

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΤΜΗΜΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΓΕΩΡΓΙΑΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ
ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΈΝΩΣΗΣ**

Ιωάννης Σαλαπάτας - Χατζηγιαννάκος

Αθήνα, Ιούνιος 2019

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΤΜΗΜΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΓΕΩΡΓΙΑΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ
ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΈΝΩΣΗΣ**

Evaluation of postgraduate programs in the organization and management of food and agriculture enterprises of European Union universities

Ιωάννης Σαλαπάτας - Χατζηγιαννάκος

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Ε. Κλωνάρης, Αναπλ. Καθηγητής ΓΠΑ (επιβλέπων)
Κ. Ηλιόπουλος, Κύριος Ερευνητής ΙΝ.ΑΓΡ.Ο.Κ. (συνεπιβλέπων)
Κ. Τσιμπούκας, Καθηγητής ΓΠΑ

Αθήνα, Ιούνιος 2019

Περίληψη

Η εργασία αυτή εξετάζει το ζήτημα της αξιολόγησης μεταπτυχιακών προγραμμάτων οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων τροφίμων και γεωργίας. Σκοπός της εργασίας είναι να αναλύσει τις μεθοδολογίες αξιολόγησης μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA που εφαρμόζονται παγκοσμίως από έγκριτους οργανισμούς και ειδικά περιοδικά. Τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας εστιάζουν στη σύγκριση των διάφορων μεθοδολογιών μεταξύ τους, την περιγραφή των κύριων μεταβλητών αξιολόγησης που χρησιμοποιούν και στον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ των μεθοδολογιών. Γίνεται αναλυτική παρουσίαση 9 δημοφιλών μεθοδολογιών αξιολόγησης μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA και σύγκριση των αποτελεσμάτων τους, με σκοπό να διαπιστωθεί ποιες είναι οι κύριες παράμετροι στις οποίες θα πρέπει να εστιάσει ένα ευρωπαϊκό μεταπτυχιακό πρόγραμμα MBA ώστε να συμπεριληφθεί σε αυτές τις αξιολογήσεις. Η εργασία συμπεραίνει ότι οι διαφορετικές μεθοδολογίες αξιολόγησης τείνουν να συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό όσον αφορά την αξιολόγηση των κορυφαίων προγραμμάτων και σε μικρότερο βαθμό όσον αφορά τα υπόλοιπα προγράμματα. Οι μεθοδολογίες των Financial Times και του Economist φαίνονται ιδιαίτερα κατάλληλες για την αξιολόγηση σχετικά νέων ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Οι σημαντικότερες παράμετροι για ένα καινούριο ευρωπαϊκό πρόγραμμα MBA αφορούν κυρίως την καλή επαγγελματική πορεία των αποφοίτων και κατά δεύτερο λόγο τα ακαδημαϊκά προσόντα των διδασκόντων (διδακτορικοί τίτλοι, έρευνα) και των σπουδαστών (βαθμολογίες, επιδεκτικότητα νεοεισερχόμενων σπουδαστών). Παρότι κάποιες από αυτές τις μεταβλητές αντικατοπτρίζουν εξωτερικούς παράγοντες που οι διοικήσεις ενός προγράμματος MBA να μην μπορούν να επηρεάσουν οι μεθοδολογίες αυτές μπορούν να αποτελέσουν βάση για τον ορισμό στρατηγικών στόχων για τα ευρωπαϊκά προγράμματα MBA.

Abstract

This thesis examines the issue of evaluation of Food and Agribusiness MBA programs. The purpose of this thesis is to analyze the methodologies used by organizations and magazines to rank MBA programs worldwide. The research focuses on comparing and contrasting the various methodologies, identifying the main indexes and criteria used for evaluation. Nine popular methodologies are examined in depth and their results are compared in order to identify which are the critical parameters that would be important for a new European MBA program that aspires to be included in the rankings. This study determines that the various methodologies tend to agree on the rankings of top programs while they show variation in their evaluation of other programs. The methodologies used by the Financial Times and the Economist seem particularly suited for the evaluation of relatively new European MBA programs. The main important parameters seem to be primarily the career prospects of graduates and, secondarily, the academic qualifications of the faculty and students. While some of these variables may not be directly influenced by the program administrators these methodologies may form the basis for setting strategic goals for European MBA programs.

Περιεχόμενα

.....	1
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	1
.....	2
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	2
71 Εισαγωγή	7
1.1 Σκοπός	7
2 Ερευνητική μεθοδολογία	9
3 Επισκόπηση της βιβλιογραφίας	11
3.1 Ιστορική αναδρομή	11
3.1.1 Ιστορία των πρώτων σχολών διοίκησης επιχειρήσεων στην Ευρώπη	11
3.1.2 Αμερικανικές σχολές διοίκησης επιχειρήσεων	12
3.1.3 Οι σχολές διοίκησης επιχειρήσεων στην Ευρώπη μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο	13
3.2 Μεθοδολογίες αξιολόγησης προγραμμάτων MBA	14
4 Μεθοδολογίες αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από οργανισμούς και ειδικά περιοδικά	17
4.1 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από το περιοδικό Forbes	17
4.2 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA απο τους Financial Times ..	18
4.3 Μεθοδολογία MBA Rankings του Περιοδικού Economist	23
4.4 Μεθοδολογία QS Global MBA Rankings	26
4.5 Μεθοδολογίες αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από την Princeton Review	29
4.6 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από το περιοδικό Business Insider	37
4.7 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από το περιοδικό CNN Expansion	37
4.8 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από την US News and World Report	39
4.9 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από το περιοδικό Bloomberg Businessweek	41
5 Ανάλυση αποτελεσμάτων	46
5.1 Συγκριτική ανάλυση των μεθόδων αξιολόγησης	46
5.2 Αποτελέσματα διαφορετικών μεθοδολογιών αξιολόγησης	50
6 Συμπεράσματα	56
Βιβλιογραφία	59

Ευρετήριο Πινάκων

A/A	Τίτλος Πίνακα	Σελίδα
Πίνακας 1	Μεταβλητές μεθοδολογίας των Financial Times	18
Πίνακας 2	Μεταβλητές μεθοδολογίας QS Global	27
Πίνακας 3	Μεταβλητές μεθοδολογίας CNN Expansion	38
Πίνακας 4	Μεταβλητές μεθοδολογίας Bloomberg BusinessWeek	42
Πίνακας 5	Στάθμιση μεταβλητών απασχόλησης αποφοίτων (μεθοδολογία Bloomberg BusinessWeek)	45
Πίνακας 6	Εύρος, πηγή πληροφοριών και συχνότητα διαφορετικών μεθοδολογιών αξιολόγησης	47
Πίνακας 7	Σύγκριση 10 κορυφαίων προγραμμάτων του 2018 με βάση διαφορετικών μεθοδολογιών αξιολόγησης	51
Πίνακας 8	Σύγκριση αξιολογήσεων QS, FT και Economist	52
Πίνακας 9	Κορυφαία προγράμματα 2015-2019 (Financial Times)	53

1 Εισαγωγή

1.1 Σκοπός

Η συγκεκριμένη εργασία έχει ως σκοπό να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους γίνεται η αξιολόγηση των προγραμμάτων MBA από οργανισμούς και περιοδικά και πιο συγκεκριμένα να συγκρίνει τις εφαρμοζόμενες μεθοδολογίες ως προς την προσέγγιση που ακολουθούν, τις μεταβλητές αξιολόγησης που επιλέγουν και τα αποτελέσματά τους.

Οι αξιολογήσεις των προγραμμάτων MBA έχουν αξία γιατί επιτρέπουν στους ενδιαφερόμενους να εξετάσουν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και να συγκρίνουν το περιεχόμενο των προγραμμάτων τους, τις απόψεις των σπουδαστών και των ακαδημαϊκών του συγκεκριμένου κλάδου καθώς και τα αποτελέσματα της ολοκλήρωσης κάποιου προγράμματος στο επαγγελματικό μέλλον τον αποφοίτων. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αξιοποιήσουν τις αξιολογήσεις με σκοπό να βρουν το μεταπτυχιακό πρόγραμμα που ταιριάζει καλύτερα στις ανάγκες τους και τα ενδιαφέροντά τους. Η δημοφιλία των αξιολογήσεων έχει ερμηνευτεί ως συνέπεια της ζήτησης των υποψήφιων σπουδαστών και ενδιαφερομένων για πληροφορίες που δεν μπορούν να αναζητήσουν απευθείας από τα πανεπιστήμια. (Usher και Savino, 2016). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις αξιολογήσεις εκδηλώνεται παγκοσμίως από τους υποψήφιους μεταπτυχιακούς σπουδαστές και ειδικά εκείνους που επιλέγουν μεταπτυχιακά προγράμματα σε χώρες του εξωτερικού. Επίσης, οι διοικήσεις πανεπιστημίων σε όλο τον κόσμο δίνουν αυξανόμενη προσοχή στις διεθνείς αξιολογήσεις και τις χρησιμοποιούν με σκοπό να ορίσουν την στρατηγική τους και να θέσουν συγκεκριμένους στόχους. Η Hazelkorn (2009) συνέκρινε τους τρόπους με τους οποίους πανεπιστήμια στην Γερμανία, την Ιαπωνία και την Αυστραλία αξιοποιούν τις αξιολογήσεις στην λήψη στρατηγικών αποφάσεων και διαπίστωσε σημαντικές ομοιότητες μεταξύ τους. Οι αξιολογήσεις «ενθαρρύνουν εκσυγχρονισμό και τον εξορθολογισμό των ιδρυμάτων» και τα ωθούν να υιοθετήσουν μια πιο επαγγελματική προσέγγιση ως προς τις υπηρεσίες που προσφέρουν αλλά και ως προς το μάρκετινγκ. Οι συνέπειες αυτής της εξέλιξης εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το ποια είναι τα κριτήρια αξιολόγησης. Κάποιες από τις αλλαγές που συντελούνται στα πανεπιστήμια μπορούν να θεωρηθούν ως θετικά βήματα προς τη βελτίωση των επιδόσεών τους ενώ άλλες μπορεί να έχουν ως κύριο στόχο την προσαρμογή στους δείκτες αξιολόγησης.

Με βάση τα παραπάνω η μελέτη των μεθοδολογιών αξιολόγησης προγραμμάτων MBA που εφαρμόζονται στην πράξη είναι σημαντική για υποψήφιους

σπουδαστές ή εργοδότες που θέλουν να έχουν μια πιο ξεκάθαρη εικόνα σχετικά με το ποιες παραμέτρους μετράει μια συγκεκριμένη αξιολόγηση και κατά πόσο οι δείκτες της αξιολόγησης σχετίζονται με τα δικά τους ενδιαφέροντα και τους δικούς τους στόχους. Είναι επίσης χρήσιμη για τις διοικήσεις των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και ιδιαίτερα στο βαθμό που ενδιαφέρονται για τη μεγαλύτερη εξωστρέφεια των προγραμμάτων τους και την προσέλκυση υποψήφιων σπουδαστών από χώρες του εξωτερικού.

Με τη συγκεκριμένη εργασία γίνεται μια προσπάθεια να εξεταστούν κάποιες από τις κυριότερες αξιολογήσεις προγραμμάτων MBA σε μεγαλύτερο βάθος και να χαρτογραφηθεί το εύρος των μεθοδολογιών που εφαρμόζονται, οι ομοιότητες και οι διαφορές τους. Για αυτό το σκοπό έχει γίνει επιλογή μιας σειράς μεθοδολογιών έγκριτων περιοδικών και οργανισμών που αξιολογούν προγράμματα MBA τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες (όπου οι αξιολογήσεις πανεπιστημιακών προγραμμάτων έχουν μεγαλύτερη ιστορία και είναι πιο δημοφιλείς) όσο και διεθνώς.

Αρχικά (Κεφάλαιο 2) γίνεται η επεξήγηση της ερευνητικής μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε κατά την εκπόνηση αυτής της εργασίας.

Στη συνέχεια γίνεται μια αναδρομή στην ιστορία των προγραμμάτων MBA, στον τρόπο λειτουργίας τους και στις προτεραιότητές τους στα διάφορα στάδια της ιστορίας τους (Κεφάλαιο 3). Στο ίδιο κεφάλαιο ακολουθεί μια συνόψιση της έρευνας που έχει γίνει για τις αξιολογήσεις πανεπιστημιακών προγραμμάτων, τη σχέση τους με τα πανεπιστήμια και το ερευνητικό τους έργο και τις κυριότερες κριτικές που έχουν δεχθεί.

Ακολουθεί το Κεφάλαιο 4 όπου παρουσιάζονται αναλυτικά μια σειρά από γνωστές παγκοσμίως μεθοδολογίες αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από οργανισμούς και ειδικά περιοδικά. Η επιλογή των συγκεκριμένων μεθοδολογιών έγινε με βάση το πόσο δημοφιλείς είναι και το γεγονός ότι καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος προσεγγίσεων πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Στο Κεφάλαιο 5 γίνεται συγκριτική ανάλυση των διαφορετικών μεθοδολογιών και κατηγοριοποίησή τους ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν το ερώτημα της αξιολόγησης μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA. Ακολουθεί σύγκριση των αποτελεσμάτων των διαφορετικών μεθοδολογιών/

Τέλος, στο Κεφάλαιο 6 συνοψίζονται τα συμπεράσματα της εργασίας.

2 Ερευνητική μεθοδολογία

Σκοπός αυτής της εργασίας ήταν να εξετάσει τις διαφορετικές μεθοδολογίες που εφαρμόζονται για την αξιολόγηση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA και να προβεί σε συγκριτική ανάλυση τους. Η σχετική έρευνα έγινε μεταξύ Ιουνίου 2018 και Φεβρουαρίου 2019.

Αρχικά έγινε μια εξερεύνηση της σχετικής διεθνούς βιβλιογραφίας καθώς και ιστοσελίδων Πανεπιστημίων και ειδικών περιοδικών με σκοπό να αναγνωριστούν οι κυριότερες προσεγγίσεις που ακολουθούνται στην αξιολόγηση των προγραμμάτων MBA και να οριστούν κάποια κριτήρια με βάση τα οποία θα γίνει η επιλογή των συγκεκριμένων μεθοδολογιών που θα αναλυθούν σε μεγαλύτερο βάθος.

Ο πυρήνας της έρευνας ήταν η αναζήτηση των μεθοδολογιών αξιολόγησης που χρησιμοποιούν οι σχετικοί οργανισμοί και ειδικά περιοδικά. Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από τους ιστοτόπους των οργανισμών αυτών, καθώς επίσης και από τη σχετική διεθνή επιστημονική βιβλιογραφία που αφορά τις αξιολογήσεις πανεπιστημιακών προγραμμάτων και αναλύει τις μεθόδους και τις συνέπειές τους. Οι συγκεκριμένες μεθοδολογίες που αναλύθηκαν σε βάθος επιλέχθηκαν λόγω της δημοφιλίας και της αναγνωρισιμότητάς τους, αλλά και επειδή καλύπτουν μεγάλο εύρος διαφορετικών προσεγγίσεων στο συγκεκριμένο αντικείμενο. Πιο συγκεκριμένα η επιλογή των συγκεκριμένων μεθοδολογιών έγινε με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

Θα πρέπει να αφορούν αποκλειστικά την αξιολόγηση προγραμμάτων MBA, είτε συμβατικών είτε διαδικτυακών

Θα πρέπει να δημοσιεύουν λίστα των αξιολογημένων προγραμμάτων ώστε να μπορεί να γίνει άμεση σύγκριση των αποτελεσμάτων τους με άλλες αξιολογήσεις.

Θα πρέπει να περιγράφουν τόσο τις πηγές άντλησης των πληροφοριών τους όσο και τις μεταβλητές αξιολόγησης και τους αντίστοιχους συντελεστές βαρύτητας που δίνουν σε κάθε μεταβλητή.

Ο στόχος ήταν να δοθούν απαντήσεις σε ερωτήματα όπως:

Ποιες είναι οι σημαντικές μεταβλητές αξιολόγησης προγραμμάτων MBA και με ποιόν τρόπο μετρώνται;

Τι διαφορές έχουν οι διάφορες μεθοδολογίες αξιολόγησης μεταξύ τους και σε ποια ερωτήματα εστιάζει η καθεμία;
Κατά πόσο συμφωνούν τα αποτελέσματα ανάμεσα σε διαφορετικές μεθοδολογίες;
Σε ποιες παραμέτρους πρέπει να εστιάσει ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα MBA για να συμπεριληφθεί στις λίστες αξιολόγησης;

Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα πραγματοποιήθηκε ανάλυση των επιλεγμένων μεθοδολογιών με σκοπό να ομαδοποιηθούν ανάλογα με την προσέγγιση που ακολουθούν. Βασικές παράμετροι κατηγοριοποίησης των μεθοδολογιών είναι η συχνότητα αξιολόγησης, το γεωγραφικό εύρος των μεταπτυχιακών προγραμμάτων που αξιολογούν και οι πηγές πληροφοριών για την αξιολόγηση. Οι παράμετροι αυτές χαρακτηρίζουν την κάθε μεθοδολογία και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την κατεύθυνσή της. Για παράδειγμα, μια μεθοδολογία που εξετάζει τα προγράμματα με κυρίως ακαδημαϊκά κριτήρια είναι πιθανόν να εστιάζει την έρευνά της στις ίδιες τις σχολές, χρησιμοποιώντας ερωτηματολόγια που απευθύνονται στους σπουδαστές και μέλη ΔΕΠ κάθε σχολής. Αντίθετα, μια μεθοδολογία που ενδιαφέρεται περισσότερο για την επαγγελματική πορεία των αποφοίτων μάλλον θα εστιάσει την έρευνά της στους απόφοιτους και στους εργοδότες τους.

Έγινε επίσης σύγκριση των αποτελεσμάτων των αξιολογήσεων κάθε μεθοδολογίας για συγκεκριμένες χρονιές, με σκοπό να διαπιστωθεί σε ποιο βαθμό οι διάφορες μεθοδολογίες συμφωνούν στην αξιολόγηση των κορυφαίων σχολών. Παρατηρήθηκε ότι γενικά οι αξιολογήσεις τείνουν να συμφωνούν ως προς την αξιολόγηση των κορυφαίων προγραμμάτων, καθώς τα ίδια προγράμματα εμφανίζονται διαχρονικά ανάμεσα στις κορυφαίες θέσεις των περισσότερων αξιολογήσεων. Στις χαμηλότερες θέσεις της κατάταξης υπάρχει μεγαλύτερη διαφοροποίηση ως προς την αξιολόγηση των διάφορων προγραμμάτων.

Οι αξιολογήσεις μπορούν να δώσουν συγκεκριμένους στόχους σε μεταπτυχιακά προγράμματα όπως το μεταπτυχιακό πρόγραμμα MBA Food & Agribusiness του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών. Από αυτήν την άποψη οι μεθοδολογίες αξιολόγησης του Economist και των Financial Times είναι αυτές που ταιριάζουν περισσότερο σε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα MBA.

Οι λέξεις-κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν κατά τον εντοπισμό σχετικών πηγών ήταν: «MBA rankings», «Business School rankings», «Agribusiness», και «MBA evaluation».

3 Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

3.1 Ιστορική αναδρομή

3.1.1 Ιστορία των πρώτων σχολών διοίκησης επιχειρήσεων στην Ευρώπη

Ιστορικά, η πρώτη σχολή διοίκησης επιχειρήσεων θεωρείται η ESCP (*École supérieure de commerce de Paris*- Ανώτατη Εμπορική Σχολή του Παρισιού), η οποία ιδρύθηκε στο Παρίσι το 1819 από τον επιχειρηματία Βιτάλ Ρου (Vital Roux) και τον οικονομολόγο Ζαν-Μπατίστ Σε (Jean-Baptist Say). (Blanchard, 2009) Πέρα από την πανεπιστημιούπολη στο Παρίσι σήμερα η σχολή διατηρεί επίσης εγκαταστάσεις στο Βερολίνο, το Λονδίνο, τη Μαδρίτη, το Τορίνο και τη Βαρσοβία.

Οι δύο ιδρυτές προσέδωσαν στη σχολή ορισμένες στρατηγικές κατευθύνσεις από την ίδρυσή της: Το πρόγραμμα σπουδών, πέρα από την θεωρητική κατάρτιση έδινε έμφαση και σε πρακτικές προσεγγίσεις της διοικητικής επιστήμης. Για παράδειγμα συμπεριλάμβανε εκπαιδευτικά παιχνίδια προσομοίωσης. Ο Ρου θεωρούσε ότι η σχολή θα έπρεπε να έχει διεθνή προσανατολισμό, κατά συνέπεια το ένα τρίτο των σπουδαστών προερχόταν από χώρες του εξωτερικού και η διδασκαλία ξένων γλωσσών είχε σημαντική θέση. (Kaplan 2014)

Η χρηματοδότηση της σχολής γινόταν από ιδιώτες κατά τα πρώτα 50 χρόνια της ιστορίας της ενώ στη συνέχεια εξαγοράστηκε από το Εμπορικό Επιμελητήριο του Παρισιού. Η ESCP όπως και νεότερες σχολές διοίκησης έμειναν για πολλά χρόνια ανεξάρτητες από το σύστημα δημοσίων Πανεπιστημίων της Γαλλίας, ενώ τα εμπορικά επιμελητήρια έπαιζαν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη τους. (Lemercier, 2003)

Το 1852 ιδρύθηκε από τους Ιησουίτες το βελγικό Sint-Ignatius Handelshogeschool (Ανώτατη Εμπορική Σχολή του Αγίου Ιγνατίου) με έδρα την Αμβέρσα. (Kaplan,2014) Αργότερα μετονομάστηκε σε Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen (UFSIA) και το 2003, μετά από συνένωσή του με δύο ακόμα σχολές μετονομάστηκε σε Πανεπιστήμιο της Αμβέρσας. Το πρόγραμμα σπουδών ήταν ανάλογο με αυτό της ESCP και περιελάμβανε μαθήματα γεωγραφίας, ιστορίας και ξένων γλωσσών. Η λειτουργία του όμως προσομοίαζε περισσότερο σε παραδοσιακό πανεπιστήμιο και ήταν χρηματοδοτούμενο από το βελγικό κράτος.

Οι δύο αυτές σχολές ήταν πρωτοπόρες στην ιστορία των σχολών διοίκησης επιχειρήσεων στην Ευρώπη και αποτέλεσαν οδηγούς για το επανομαζόμενο «Νότιο» ή «Γαλλοβελγικό» μοντέλο σχολών διοίκησης, το οποίο αποτέλεσε παράδειγμα για αντίστοιχες σχολές που ιδρύθηκαν στη συνέχεια, κυρίως στις χώρες της Μεσογείου. Κύρια χαρακτηριστικά αυτών των σχολών ήταν ο διεθνής προσανατολισμός, η αξία που έδιναν στην εκμάθηση ξένων γλωσσών, η έμφαση στην ισορροπία μεταξύ θεωρητικών γνώσεων και πρακτικής εφαρμογής και η αντίσταση πολλών από αυτές

στην ένταξή τους στο πανεπιστημιακό σύστημα, τουλάχιστον στην αρχή. Για παράδειγμα οι Ιταλικές σχολές διοίκησης, όπως η Ca' Foscari στη Βενετία και σχολή Bocconi στο Μιλάνο ακολούθησαν αυτό το μοντέλο. (Kirping et al, 2014) Πολλές από αυτές τις σχολές ξεκίνησαν ως ανεξάρτητες και σταδιακά έγιναν μέρος του πανεπιστημιακού συστήματος μέχρι τη δεκαετία του 1930.

Στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη οι σχολές διοίκησης ήρθαν αρκετές δεκαετίες αργότερα. Στη Γερμανία η πρώτη σχολή διοίκησης ήταν η Handelshochschule Leipzig (Εμπορική Σχολή της Λειψίας), η οποία ιδρύθηκε το 1898, από το εμπορικό επιμελητήριο της Λειψίας. (Meyer, 1998) Όπως και η ESCP η σχολή αυτή ξεκίνησε εκτός του συστήματος του δημόσιου πανεπιστημίου. Όπως και οι πρώτες αντίστοιχες σχολές στη Γαλλία συνδύαζε τη θεωρία με την πρακτική εφαρμογή και το πρόγραμμα σπουδών των δύο σχολών ήταν παρόμοιο. Σε αντίθεση όμως με τις αντίστοιχες σχολές στη Γαλλία και την Ιταλία οι γερμανικές σχολές σύντομα εγκατέλειψαν την διεπιστημονική και εφαρμοσμένη φιλοσοφία εκπαίδευσης που κυριαρχούσε μέχρι τότε. Στόχος τους ήταν να διδάσκουν το μάνατζμεντ ως ένα καινούργιο, ανεξάρτητο επιστημονικό πεδίο, δίνοντας έμφαση περισσότερο στην επιστημονική έρευνα ως μέθοδο απόκτησης εξειδικευμένων γνώσεων και λιγότερο στην ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων που ήταν χαρακτηριστικό του νότιου μοντέλου. Με αυτό τον τρόπο ξεκίνησε η σύγχρονη επιστήμη του μάνατζμεντ (στα γερμανικά Betriebswirtschaftslehre – επιστήμη της διοίκησης επιχειρήσεων) και το γερμανικό μοντέλο αποτέλεσε παράδειγμα για την ίδρυση πανεπιστημιακών σχολών διοίκησης επιχειρήσεων σε πολλές χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, και ιδιαίτερα στις σκανδιναβικές χώρες. (Kieser, 2004)

3.1.2 Αμερικανικές σχολές διοίκησης επιχειρήσεων

Η πρώτη σχολή διοίκησης επιχειρήσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν η σχολή Wharton (Wharton School of Finance and Economy, μετέπειτα Wharton School of Finance and Commerce) η οποία ιδρύθηκε το 1881. Είχε ως βασική της αρχή να βελτιώσει την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων και συγκεκριμένα την παραγωγικότητα των εργαζομένων. (Wren και van Fleet, 1983). Στην αρχή η σχολή αντιμετώπιζε παρόμοια προβλήματα με τις πρώτες σχολές διοίκησης της Ευρώπης: Αρχικά οι διδάσκοντες προέρχονταν από τον ακαδημαϊκό χώρο και θεωρούσαν ότι ένα πρακτικό αντικείμενο όπως η διοίκηση επιχειρήσεων δεν ήταν δυνατόν να διδαχθεί σε πανεπιστήμιο. Η διοίκηση της σχολής σύντομα συμπεριέλαβε ανθρώπους από το χώρο των επιχειρήσεων στο διδακτικό προσωπικό και διαμόρφωσε ένα πρόγραμμα σπουδών βασισμένο στις ανάγκες των επιχειρήσεων, αρκετά διαφορετικό από τις «κλασικές» πανεπιστημιακές σπουδές. (Kaplan, 2014) Η αντιμαχία στο Wharton σχετικά με τη θέση της διδασκαλίας διοίκησης επιχειρήσεων στο πανεπιστήμιο ενδεχομένως να καθυστέρησε την ίδρυση άλλων σχολών διοίκησης στις ΗΠΑ. Οι δύο επόμενες ήταν στο πανεπιστήμιο του Σικάγο (University of Chicago) και στο Μπέρκλεϋ (University of California, Berkeley) το 1898.

Η σχολή διοίκησης επιχειρήσεων του Χάρβαρντ (Harvard Business School) ιδρύθηκε το 1908. Ήταν η πρώτη σχολή που απένειμε μεταπτυχιακά διπλώματα διοίκησης επιχειρήσεων και χρησιμοποίησε τον όρο MBA για αυτά. Επίσης εισήγαγε τις μελέτες περιπτώσεων (case studies) ως βασικό εργαλείο διδασκαλίας, το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως μέχρι και σήμερα. Το 1916 ιδρύθηκε η AACSB (Association to Advance Collegiate Schools of Business) με σκοπό την πιστοποίηση των σχολών διοίκησης επιχειρήσεων. (Kaplan 2014)

Σε αντίθεση με τις πρώιμες σχολές διοίκησης στην Ευρώπη οι αμερικάνικες σχολές ιδρύθηκαν εξ αρχής μέσα στο πανεπιστημιακό σύστημα. Είχαν λιγότερο διεθνή προσανατολισμό από τις ευρωπαϊκές σχολές, για παράδειγμα δεν περιελάμβαναν ξένες γλώσσες στο πρόγραμμα σπουδών τους. Σύμφωνα με τον Wharton ο στόχος της σχολής θα έπρεπε να είναι «να διαμορφώσει μια τάξη ηγετών της αμερικανικής κοινωνίας με ευρεία μόρφωση». (Sass, 1982). Η φιλοσοφία τους ήταν λιγότερο διεπιστημονική (Kaplan 2018), δίνοντας έμφαση κυρίως στα χρηματοοικονομικά και στο επιστημονικό μάνατζμεντ, βασισμένο στις καινοτόμες ιδέες του Frederick Winslow Taylor, που πρέσβευε την ανάπτυξη του μάνατζμεντ ως μια καινούρια επιστήμη, η οποία θα βασίζεται σε συγκεκριμένες αρχές και κανόνες.

3.1.3 Οι σχολές διοίκησης επιχειρήσεων στην Ευρώπη μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο

Η αμερικανική προσέγγιση στη διοίκηση επιχειρήσεων και στην εκπαίδευση των μάνατζερ ξεκίνησε να έχει έντονη επιρροή στην Ευρώπη αμέσως μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ταυτόχρονα με την αμερικανική υποστήριξη για την ανόρθωση των κατεστραμμένων οικονομιών των ευρωπαϊκών χωρών. Οργανισμοί όπως το ίδρυμα Ford προώθησαν το αμερικανικού τύπου μάνατζμεντ στη δυτική Ευρώπη. (McGlade 1998) Η διάχυση των αμερικανικών πρακτικών ήταν αρχικά πιο έντονη σε ευρωπαϊκές χώρες που εκείνη την εποχή είχαν λιγότερη παράδοση στην οργάνωση και διοίκηση επιχειρήσεων, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία, αλλά σύντομα έφτασε και σε χώρες με μεγαλύτερη παράδοση όπως η Γαλλία και η Γερμανία. (Engwall 2004) Για παράδειγμα οι γαλλικές σχολές άρχισαν να περιλαμβάνουν μόνιμο διδακτικό προσωπικό που ήταν απόφοιτοι αμερικανικών πανεπιστημίων ενώ το γαλλικό Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Διοίκησης Επιχειρήσεων - Institut Européen d'Administration des Affaires (INSEAD), το οποίο ιδρύθηκε το 1958 και χρηματοδοτήθηκε εν μέρει από το ίδρυμα Ford προσέφερε το πρώτο πρόγραμμα MBA στην Ευρώπη. Αντιστοίχως στη Γερμανία η οικονομική ανάπτυξη της χώρας μετά το δεύτερο παγκόσμιο οφείλεται μεταξύ άλλων στην υιοθέτηση αμερικανικών πρακτικών στη διοίκηση επιχειρήσεων και η αμερικανική προσέγγιση στις σχολές διοίκησης επιχειρήσεων διαφαίνεται στην ίδρυση σχολών όπως η WHU και στην επαναλειτουργία της σχολής διοίκησης επιχειρήσεων της Λειψίας. Και στις δύο περιπτώσεις σημαντικό ρόλο έπαιξαν τα τοπικά εμπορικά επιμελητήρια. Την ίδια περίοδο τα βρετανικά πανεπιστήμια ξεκίνησαν και αυτά να προσφέρουν

προγράμματα MBA και να χρησιμοποιούν μελέτες περιπτώσεων ως μέρος της διδασκαλίας τους. Το London Business School ιδρύθηκε το 1964, χρηματοδοτούμενο από το ίδρυμα Ford.

3.2 Μεθοδολογίες αξιολόγησης προγραμμάτων MBA

Τα προγράμματα MBA υπόκεινται σε μεγάλο αριθμό αξιολογήσεων από διάφορους οργανισμούς και εξειδικευμένα περιοδικά. Οι αξιολογήσεις αυτές χρησιμοποιούν μια ευρεία γκάμα μεθοδολογιών και περιλαμβάνουν διαφορετικά ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια με βάση τα οποία γίνεται η σύγκριση διαφορετικών μεταπτυχιακών προγραμμάτων. Τα κριτήρια αυτά συχνά αφορούν παραμέτρους όπως η φήμη του πανεπιστημίου ή του μεταπτυχιακού προγράμματος, τα χαρακτηριστικά των σπουδαστών που γίνονται αποδεκτοί από το πρόγραμμα (βαθμολογίες, προϋπηρεσία) καθώς και οι συνέπειες της ολοκλήρωσης του προγράμματος στην επαγγελματική σταδιοδρομία των αποφοίτων (μισθοί, προαγωγές).

Οι αξιολογήσεις έχουν σκοπό να βοηθήσουν υποψήφιους σπουδαστές να διαλέξουν το μεταπτυχιακό πρόγραμμα που θα παρακολουθήσουν καθώς και να παρέχουν καθοδήγηση σε εργοδότες και υπεύθυνους ανθρώπινου δυναμικού.

Ο αριθμός των αξιολογήσεων προγραμμάτων MBA αυξήθηκε ταυτόχρονα με τη δημοφιλία των προγραμμάτων MBA από το 1990 και μετά. Σήμερα δημοσιεύονται δεκάδες διαφορετικές λίστες που αξιολογούν προγράμματα MBA ως προς την ποιότητά τους και το ερευνητικό τους έργο (de Veyga, 2016). Πολλοί ερευνητές τονίζουν την επιρροή που έχουν οι αξιολογήσεις στη λειτουργία των προγραμμάτων MBA και στις επιλογές των υποψήφιων σπουδαστών. Για παράδειγμα, έρευνες έχουν δείξει ότι όταν η θέση ενός προγράμματος στις αξιολογήσεις πέφτει αυτό έχει ως συνέπεια να αυξηθεί το ποσοστό αποδοχής των υποψήφιων σπουδαστών της επόμενης χρονιάς, με σκοπό να διατηρηθεί σταθερός ο αριθμός των νεοεισερχόμενων σπουδαστών. Μια άλλη έρευνα έδειξε συσχέτιση ανάμεσα στην πτώση ενός προγράμματος στην κατάταξη με την πιθανότητα απομακρυνθεί ο κοσμήτορας του τμήματος από τη θέση του (Fee et al, 2005).

Σύμφωνα με μια άλλη έρευνα (Borokhovich et al, 1995) το ερευνητικό έργο των σχολών μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην αξιολόγησή τους. Βρήκαν ότι υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στην κατάταξη των σχολών οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων στην αξιολόγηση του US News and World Report και στο βαθμό που οι σχολές αυτές είναι προσανατολισμένες προς την έρευνα (research oriented), παρότι η συγκεκριμένη μεθοδολογία δεν αξιολογεί άμεσα το ερευνητικό έργο των σχολών. Οι Baden Fuller, Ravazzolo και Schweizer (2000) προσπάθησαν να αξιολογήσουν το ερευνητικό έργο των ευρωπαϊκών σχολών οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων μελετώντας τον αριθμό δημοσιεύσεων σε επιλεγμένα κορυφαία επιστημονικά περιοδικά. Ένα από τα συμπεράσματα της έρευνάς τους είναι η υπεροχή των

αμερικανικών σχολών ως προς το ερευνητικό έργο, αν και σημειώνουν ότι η έρευνά τους περιορίστηκε μονάχα σε επιστημονικά περιοδικά που δημοσιεύονται στην αγγλική γλώσσα, που έχει ως συνέπεια η αξιολόγησή τους να υποτιμά σε κάποιο βαθμό τα μη αγγλόφωνα πανεπιστήμια. Συμπεραίνουν επίσης ότι τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια προσφέρουν λιγότερα κίνητρα για έρευνα σε σχέση με τα πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών.

Σύμφωνα με τους Devinney et al (2008) πολλές παράμετροι των αξιολογήσεων, όπως για παράδειγμα η ευκολία εύρεσης εργασίας από τους αποφοίτους δεν εξαρτώνται από τα προγράμματα αλλά από συστημικούς παράγοντες (για παράδειγμα από τις συνθήκες στην τοπική αγορά εργασίας). Κατά συνέπεια οι τρόποι με τους οποίους οι σχολές μπορούν να βελτιώσουν την απόδοσή τους σε τέτοιους δείκτες δεν αντικατοπτρίζουν μια πραγματική βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρουν. Οι αξιολογήσεις μπορούν να ενθαρρύνουν μια σχολή να αποδέχεται κυρίως σπουδαστές με καλύτερες προοπτικές γρήγορης εύρεσης εργασίας, λόγω της ηλικίας τους ή της προϋπηρεσίας τους. Εναλλακτικά, αν τους ενδιαφέρει κυρίως η αξιολόγηση του προγράμματος πλήρους φοίτησης μπορούν να ενθαρρύνουν υποψήφιους σπουδαστές με χειρότερες προοπτικές να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα μερικής φοίτησης, το οποίο μπορεί να μην αξιολογείται. Διαπιστώνουν επίσης στη μεθοδολογία των Financial Times την οποία μελέτησαν κάποιες από τις μεταβλητές (οι απολαβές των υποψηφίων και η αξιολόγηση του ερευνητικού έργου των σχολών) είναι προγνωστικός δείκτης με βάση τον οποίο μπορούν να προβλέψουν την κατάταξη ενός προγράμματος σε ποσοστό 84%.

Ο Martins (1998) εξέτασε τις απόψεις σπουδαστών σε αξιολογημένες σχολές για το κατά πόσο οι αξιολογήσεις είναι κάτι θετικό ή αρνητικό. Σε γενικές γραμμές οι σπουδαστές των σχολών με υψηλότερη βαθμολογία είχαν περισσότερο θετική άποψη για τις αξιολογήσεις. Επίσης, οι σχολές με καλύτερη αξιολόγηση δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στις αξιολογήσεις και λαμβάνουν περισσότερα μέτρα ώστε να προσαρμοστούν στα κριτήρια των αξιολογήσεων και να διατηρήσουν την υψηλή τους θέση.

Οι Luca και Smith (2013) εξετάζουν τις δημοσιευμένες αξιολογήσεις με βάση τις έννοιες salience και countersignalling. Η πρώτη αναφέρεται στο γεγονός ότι οι λίστες αξιολόγησης προσφέρουν στους υποψήφιους σπουδαστές ή εργοδότες την πληροφόρηση που αναζητούν με έναν πολύ ορατό και εύκολα κατανοητό τρόπο. Η δεύτερη έννοια είναι μια απόπειρα να εξηγηθεί το γεγονός ότι οι πολύ γνωστές σχολές που κατατάσσονται ανάμεσα στις κορυφαίες στις αξιολογήσεις είναι λιγότερο πιθανό να προβάλλουν την αξιολόγηση στην ιστοσελίδα τους σε σχέση με τις λιγότερο γνωστές σχολές, θεωρώντας ότι με αυτόν τον τρόπο προβάλλουν πιο αποτελεσματικά την αξία τους. Οι ίδιοι ερευνητές έδειξαν επίσης ότι οι σχολές που προβάλλουν την αξιολόγησή τους στην ιστοσελίδα τους τείνουν να χρησιμοποιούν ασαφείς διατυπώσεις με σκοπό να εξωραΐσουν τη θέση τους στην κατάταξη.

Η αξία των αξιολογήσεων και οι συνέπειές τους είναι ένα αμφιλεγόμενο θέμα: Έχουν χαρακτηριστεί ως ένα μέσο εκδημοκρατισμού της εκπαίδευσης στο χώρο της διοίκησης επιχειρήσεων αλλά και ως μεροληπτικές και ανακριβείς. Η κριτική στις μεθοδολογίες αξιολόγησης εστιάζει κυρίως στα παρακάτω σημεία:

Οι διάφορες μεθοδολογίες αξιολόγησης συχνά βγάζουν πολύ διαφορετικά συμπεράσματα μεταξύ τους

Οι αξιολογήσεις αφορούν περιορισμένο αριθμό προγραμμάτων συνεπώς υπάρχει ο κίνδυνος να αγνοούνται αξιόλογα προγράμματα τα οποία δεν συμμετέχουν καθόλου στις αξιολογήσεις

Συχνά περιλαμβάνουν υποκειμενικές κρίσεις οι οποίες μπορεί να είναι μεροληπτικές, όπως απαντήσεις σπουδαστών και εργοδοτών σε ποιοτικά ερωτηματολόγια

Είναι δυνατόν να αξιολογούν παραμέτρους οι οποίες δεν εξαρτώνται από τα μεταπτυχιακά προγράμματα αλλά από εξωτερικούς συστημικούς παράγοντες.

Οι μεταβλητές αξιολόγησης μπορεί να υπόκεινται σε χειραγώγηση από τα πανεπιστημιακά τμήματα

Σύμφωνα με τους Farrell και Van Der Werf (2007) υπάρχουν αναφορές για πανεπιστημιακά τμήματα τα οποία επιχείρησαν με τεχνητούς τρόπους να βελτιώσουν την αξιολόγησή τους. Για παράδειγμα, επιχείρησαν να αυξήσουν τον αριθμό των αιτήσεων υποψηφίων σπουδαστών ενθαρρύνοντας υποψήφιους σπουδαστές με μηδαμινές πιθανότητες επιτυχίας να υποβάλουν αίτηση για το πρόγραμμα και προσμετρώντας ακόμα και ημιτελείς αιτήσεις στο συνολικό αριθμό αιτήσεων που δήλωσαν στους αξιολογητές. Με αυτόν τον τρόπο το συγκεκριμένο πρόγραμμα φαίνεται πιο δημοφιλές και επιλεκτικό στα μάτια των αξιολογητών.

4 Μεθοδολογίες αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από οργανισμούς και ειδικά περιοδικά

4.1 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από το περιοδικό Forbes

Το περιοδικό Forbes δημοσιεύει λίστες αξιολόγησης προγραμμάτων MBA κάθε δύο χρόνια, από το 1999. Η πιο πρόσφατη αξιολόγηση είναι η δέκατη, η οποία δημοσιεύτηκε το 2017. Οι αξιολογήσεις του περιοδικού Forbes περιλαμβάνουν διακριτές λίστες για τα αμερικανικά και τα ξένα πανεπιστήμια. Από τα αμερικανικά πανεπιστήμια αξιολογούνται μονάχα όσα προσφέρουν 2ετή προγράμματα MBA. Τα ξένα προγράμματα MBA περιλαμβάνουν προγράμματα διάρκειας ενός και δύο ετών, τα οποία αξιολογούνται χωριστά καθώς με αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται η εφαρμογή της μεθοδολογίας του Forbes, όπως θα φανεί στη συνέχεια.

Η μεθοδολογία που ακολουθεί το περιοδικό Forbes είναι πιο απλή από τις μεθοδολογίες άλλων αξιολογήσεων MBA και στηρίζεται στον υπολογισμό της επιστροφής επί της επένδυσης που επιτυγχάνουν οι απόφοιτοι στα πέντε έτη μετά την αποφοίτησή τους.

Για τις λίστες που δημοσιεύτηκαν το Σεπτέμβριο του 2017 έγινε έρευνα με ερωτηματολόγια που στάλθηκαν σε αποφοίτους προγραμμάτων MBA, οι οποίοι ολοκλήρωσαν το μεταπτυχιακό τους πρόγραμμα το 2012. Η έρευνα αφορά τις οικονομικές απολαβές των αποφοίτων πριν και μετά το μεταπτυχιακό, την πορεία της καριέρας τους καθώς και τον τόπο κατοικίας τους. Συνολικά στάλθηκαν ερωτηματολόγια σε 17.500 αποφοίτους περισσότερων από 100 μεταπτυχιακών προγραμμάτων και συλλέχθηκαν απαντήσεις από το 25% των ερωτηθέντων. Οι λίστες αξιολόγησης περιλαμβάνουν μόνο προγράμματα για τα οποία πάνω από το 15% των αποφοίτων του 2012 απάντησαν στο ερωτηματολόγιο. Επίσης οι λίστες δεν περιλαμβάνουν προγράμματα για αποφοίτους των οποίων υπολογίστηκε αρνητική επιστροφή επί της επένδυσης τους.

Για τον υπολογισμό της επιστροφής επί της επένδυσης γίνεται σύγκριση των οικονομικών απολαβών των αποφοίτων κατά την διάρκεια των πέντε ετών από την αποφοίτησή τους με το κόστος των σπουδών (δίδακτρα), στο οποίο περιλαμβάνεται και το κόστος ευκαιρίας (απολεσθέν εισόδημα κατά τη διάρκεια των σπουδών). Επίσης, για τον υπολογισμό της επιστροφής επί της επένδυσης γίνεται η υπόθεση ότι ο ρυθμός αύξησης του εισοδήματος των αποφοίτων είναι διπλάσιος από τον υποθετικό ρυθμό αύξησης που θα είχε το εισόδημά τους αν δεν είχαν κάνει ποτέ το μεταπτυχιακό τους πρόγραμμα. Αυτή η υπόθεση δεν ελέγχεται από την έρευνα αλλά αποτελεί κοινό μέτρο σύγκρισης των απολαβών όλων των σπουδαστών μετά την αποφοίτησή τους. Επίσης, γίνεται προσαρμογή των οικονομικών απολαβών των αποφοίτων με βάση το κόστος ζωής του τόπου διαμονής τους και λαμβάνεται υπ' όψιν η χρονική αξία του χρήματος με συντελεστή προεξόφλησης 4,1%. Ο

συντελεστής αυτός χρησιμοποιείται από μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες στα συνταξιοδοτικά τους προγράμματα.

4.2 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από τους Financial Times

4.2.1 Επισκόπηση της μεθοδολογίας των Financial Times

Οι Financial Times δημοσιεύουν κάθε χρόνο από το 1999 τέσσερις διαφορετικές αξιολογήσεις προγραμμάτων MBA:

- Global MBA rankings
- Executive MBA rankings
- Executive education program rankings
- Regional business school rankings

Όλα τα προγράμματα που αξιολογούνται πρέπει να είναι διαπιστευμένα από την Equis ή την Association to Advance Collegiate Schools of Business (AACSB). Οι FT έρχονται σε επαφή με τους αποφοίτους τρία χρόνια μετά την αποφοίτησή τους. Για να αξιολογηθεί ένα πρόγραμμα θα πρέπει να συμπληρωθούν τουλάχιστον 20 ερωτηματολόγια και θα πρέπει να απαντήσει τουλάχιστον το 20% των αποφοίτων.

Τα ερωτηματολόγια συλλέγονται για τρία συνεχόμενα έτη αποφοίτων. Το τελευταίο έτος σταθμίζεται με συντελεστή 50% και τα δύο προηγούμενα με συντελεστή 25% το καθένα. Για παράδειγμα για τη λίστα του 2018 τα ερωτηματολόγια του 2018 έχουν βαρύτητα 50% και τα ερωτηματολόγια του 2016 και του 2017 έχουν βαρύτητα 25% το καθένα. Αν υπάρχουν δεδομένα μονάχα για 2 έτη τότε η στάθμιση είναι 60:40 αν τα δεδομένα είναι από το 2018 και το 2017 και 70:30 αν τα δεδομένα είναι από το 2018 και το 2016. Για τις απολαβές η βαρύτητα είναι 50:50 για τα τελευταία δύο έτη.

Οι Financial Times στηρίζουν τη διεθνή λίστα αξιολόγησης MBA σε 20 μεταβλητές που έχουν επιλέξει. Δώδεκα (12) από τις μεταβλητές είναι συνεχείς και οκτώ (8) είναι διατακτικές. Οκτώ (8) από τις μεταβλητές προσδιορίζονται από τις απαντήσεις των αποφοίτων και αντιστοιχούν στο 59% της τελικής βαθμολογίας. Έντεκα (11) μεταβλητές προσδιορίζονται από πληροφορίες που αντλούνται απευθείας από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και καθορίζουν το 31% της τελικής βαθμολογίας. Το τελευταίο 10% αντιστοιχεί στην αξιολόγηση του ερευνητικού έργου του εκπαιδευτικού ιδρύματος. Όλες οι μεταβλητές φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1: Μεταβλητές μεθοδολογίας των Financial Times

Ποσοτικές μεταβλητές	Βαρύτητα	Διατακτικές μεταβλητές	Βαρύτητα
Σταθμισμένες απολαβές	20	Ερευνητικό έργο	10
Αύξηση απολαβών	20	Διεθνής κινητικότητα	6
Διδακτικό προσωπικό με διδακτορικό (%)	5	Αριθμός διδακτορικών	5
Διεθνές διδακτικό προσωπικό (%)	4	Σχέση κόστους- απόδοσης	3
Διεθνείς σπουδαστές (%)	4	Επαγγελματική πρόοδος	3
Επίτευξη στόχων (%)	3	Placement success rank	2
Απασχόληση σε 3 μήνες (%)	2	Συστάσεις αποφοίτων	2
Γυναίκες στο προσωπικό (%)	2	Διεθνής εμπειρία	2
Γυναίκες σπουδαστές (%)	2		
Διεθνής επιτροπή(%)	2		
Γλώσσες	2		
Γυναίκες στην Επιτροπή (%)	1		

Σύντομη επεξήγηση των μεταβλητών

Παρακάτω παρουσιάζονται πιο αναλυτικά οι μεταβλητές της μεθοδολογίας των Financial Times:

Σημερινές απολαβές (Salary today): Μέσες απολαβές των αποφοίτων τρία έτη μετά την αποφοίτησή τους. Υπολογίζεται σε δολάρια, με βάση την ισοτιμία

αγοραστικής δύναμης (Purchasing power parity). Η μεταβλητή αυτή δεν χρησιμοποιείται στην αξιολόγηση.

Σταθμισμένες απολαβές (Weighted salary): Μέσες απολαβές των αποφοίτων τρία έτη μετά την αποφοίτησή τους, σε δολάρια με βάση την ισοτιμία αγοραστικής δύναμης. Σταθμίζονται ώστε να αναδεικνύουν τις διαφορές ανάμεσα σε διαφορετικούς τομείς.

Αύξηση απολαβών (Salary increase): Η μέση διαφορά στις απολαβές των αποφοίτων πριν και μετά την ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού προγράμματος. Η μεταβλητή αυτή υπολογίζεται κατά 50% ως απόλυτη διαφορά και κατά 50% ως ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με τις απολαβές πριν την ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού.

Σχέση κόστους- απόδοσης (value for money rank): Υπολογίζεται με βάση τις σημερινές απολαβές των αποφοίτων και την διάρκεια του προγράμματος, τα δίδακτρα και το κόστος ευκαιρίας για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα.

Επαγγελματική πρόοδος (career progress): Υπολογίζεται με βάση τη βαθμίδα των αποφοίτων και το μέγεθος της εταιρείας στην οποία εργάζονται πριν και μετά την ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού.

Επίτευξη στόχων (Aims achieved): Ο βαθμός στον οποίο οι υποψήφιοι πέτυχαν τους στόχους που είχαν θέσει όταν αποφάσισαν να ξεκινήσουν το μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

(Career service/ placement success rank): Η αξιολόγηση των αποφοίτων σχετικά με την υποστήριξη που τους παρείχε η σχολή τους σε σχέση με συμβουλές επαγγελματικού προσανατολισμού, προσωπικής ανάπτυξης, διασύνδεσης, εύρεσης εργασίας κλπ.

Απασχόληση σε 3 μήνες (Employed at 3 months): Το ποσοστό της πιο πρόσφατης τάξης αποφοίτων που βρήκε εργασία μέσα σε χρονικό διάστημα τριών μηνών από την αποφοίτησή τους.

Συστάσεις αποφοίτων (Alumni recommend): Υπολογίζεται με βάση έρευνα που απευθύνεται στους αποφοίτους και τους ρωτά από ποια 3 προγράμματα MBA θα επέλεγαν οι ίδιοι να προσλάβουν αποφοίτους.

Γυναίκες στο προσωπικό (Female faculty): Το ποσοστό των γυναικών μελών ΔΕΠ.

Γυναίκες σπουδαστές (Female students): Το ποσοστό των γυναικών σπουδαστών.

Γυναίκες στην Επιτροπή (Women on board): Το ποσοστό γυναικών μελών της Επιτροπής του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Διεθνές διδακτικό προσωπικό (International faculty): Το ποσοστό των μελών ΔΕΠ με εθνικότητα διαφορετική από αυτήν της χώρας στην οποία εδρεύει το Πανεπιστήμιο.

Διεθνείς σπουδαστές (International students): Το ποσοστό των σπουδαστών με εθνικότητα διαφορετική από αυτήν της χώρας στην οποία εδρεύει το Πανεπιστήμιο

Διεθνής επιτροπή (International board): Το ποσοστό των μελών της Επιτροπής με εθνικότητα διαφορετική από αυτήν της χώρας στην οποία εδρεύει το Πανεπιστήμιο

Διεθνής κινητικότητα (International mobility): Υπολογίζεται με βάση την εθνικότητα των αποφοίτων και τις χώρες στις οποίες εργάστηκαν πριν το μεταπτυχιακό πρόγραμμα και έως τρία έτη μετά την ολοκλήρωσή του.

Διεθνής Εμπειρία (International course experience): Υπολογίζεται με βάση την πιο πρόσφατη τάξη αποφοίτων και μετρά το κατά πόσο οι σπουδαστές συμμετείχαν σε προγράμματα ανταλλαγής σπουδαστών, ερευνητικά προγράμματα και προγράμματα επαγγελματικής μαθητείας (interships) σε χώρες του εξωτερικού.

Γλώσσες (Languages): Ο αριθμός των ξένων γλωσσών που απαιτούνται για την αποφοίτηση από το πρόγραμμα.

Διδακτικό προσωπικό με διδακτορικό (Faculty with doctorates): Το ποσοστό του διδακτικού προσωπικού πλήρους απασχόλησης που είναι κάτοχοι διδακτορικού.

Αριθμός διδακτορικών (PhD graduates): Ο αριθμός των αποφοίτων διδακτορικού προγράμματος του μεταπτυχιακού μέσα στα τελευταία τρία έτη.

Ερευνητικό έργο (FT research rank): Υπολογίζεται με βάση τον αριθμό των δημοσιεύσεων των μελών ΔΕΠ πλήρους απασχόλησης σε 50 επιλεγμένα περιοδικά μέσα στα τρία τελευταία έτη. Η τιμή της μεταβλητής συνδυάζει τον αριθμό των δημοσιεύσεων ως απόλυτη τιμή και σταθμισμένο ως προς τον αριθμό των μελών ΔΕΠ του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει τρεις μεταβλητές που σχετίζονται με την αναλογία ανδρών γυναικών στους σπουδαστές, τα μέλη ΔΕΠ και τις επιτροπές των τμημάτων. Τα προγράμματα λαμβάνουν τη μέγιστη βαθμολογία σε αυτές τις κατηγορίες εφόσον οι γυναίκες αποτελούν τουλάχιστον το 50% των μελών της κάθε κατηγορίας. Αν τα ποσοστά των γυναικών είναι χαμηλότερα τότε τα προγράμματα λαμβάνουν αναλογικά χαμηλότερη βαθμολογία ως προς αυτές τις μεταβλητές.

4.2.2 Ανάλυση της μεθοδολογίας των Financial Times

Οι δύο πρώτες συνεχείς μεταβλητές είναι οι μέσες απολαβές τρία έτη μετά της αποφοίτηση και η αύξηση των απολαβών σε σχέση με τις απολαβές πριν την ολοκλήρωση του MBA. Καθεμία από τις δύο αυτές μεταβλητές έχει βαρύτητα 20%. Η αύξηση των απολαβών υπολογίζεται ως δύο διαφορετικές μεταβλητές (απόλυτος αριθμός και ποσοστιαία αύξηση) με βαρύτητα 10% η καθεμία. Οι απολαβές μετρώνται σε δολάρια. Η μετατροπή των άλλων νομισμάτων πραγματοποιείται με βάση τις ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Οι μισθοί των εργαζομένων σε μη κερδοσκοπικές εταιρείες καθώς και των δημοσίων υπαλλήλων δεν προσμετρώνται στην αξιολόγηση. Επίσης δεν προσμετράται η υψηλότερη και η χαμηλότερη τιμή των μεταβλητών αυτών από κάθε σχολή. Τέλος, οι απολαβές σταθμίζονται ώστε να αναδεικνύουν τις διαφορές ανάμεσα σε διαφορετικούς τομείς.

Η μεταβλητή value for money για κάθε σχολή υπολογίζεται ως ο λόγος των μέσων απολαβών των αποφοίτων τρία έτη μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος προς το συνολικό κόστος του MBA, το οποίο συμπεριλαμβάνει τα δίδακτρα, κόστος ευκαιρίας και άλλες δαπάνες. Τυχόν οικονομική στήριξη στους σπουδαστές αφαιρείται από το συνολικό κόστος.

Οι υπόλοιπες μεταβλητές προσδιορίζονται από στοιχεία που προέρχονται απευθείας από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Συλλέγονται πληροφορίες σχετικά με το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό (μέλη ΔΕΠ), τους νεοεισαχθείς σπουδαστές και την πιο πρόσφατη τάξη των αποφοίτων. Τα κριτήρια σύγκρισης των σχολών περιλαμβάνουν την πολυπολιτισμικότητα (diversity) του προσωπικού, την αναλογία αντρών-γυναικών στα μέλη ΔΕΠ και τους σπουδαστές, την αναλογία γυναικών και ξένων μελών της Επιτροπής του προγράμματος και τη διεθνή απήχηση του προγράμματος. Στα κριτήρια σχετικά με το φύλο υψηλότερη βαθμολογία δίνεται όταν η αναλογία ανδρών- γυναικών είναι 50:50. Η μεταβλητή «Διδακτορικοί φοιτητές» υπολογίζεται με βάση στοιχεία τριών ετών. Για όλες τις υπόλοιπες μεταβλητές χρησιμοποιούνται μονάχα τα στοιχεία της τελευταίας χρονιάς.

Η κατάταξη ως προς τη μεταβλητή «Ερευνητικό έργο» βασίζεται στον αριθμό των δημοσιεύσεων των μελών ΔΕΠ σε 50 επιλεγμένα, διεθνώς αναγνωρισμένα επιστημονικά περιοδικά. Η κατάταξη συνδυάζει τον αριθμό δημοσιεύσεων μέσα στα

τρία τελευταία έτη, σταθμισμένο ως προς τον αριθμό των μελών ΔΕΠ κάθε προγράμματος. Η λίστα των επιστημονικών περιοδικών που έχουν επιλεγεί διαμορφώθηκε μετά από διαβούλευση με σχολές τις σχολές διοίκησης επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην αξιολόγηση. Η πιο πρόσφατη προσαρμογή της λίστας έγινε τον Ιούνιο του 2016, κατά την οποία ο αριθμός των περιοδικών αυξήθηκε από 45 σε 50.

Η τελική κατάταξη της αξιολόγησης Global MBA rankings είναι σχετική. Όλα τα προγράμματα ταξινομούνται κατά φθίνουσα σειρά κατάταξης ως προς την κάθε μεταβλητή. Στη συνέχεια για κάθε μεταβλητή υπολογίζεται ο συντελεστής Z, ο οποίος μετράει την απόσταση του κάθε προγράμματος από τον μέσο όρο της κατανομής για τη συγκεκριμένη μεταβλητή. Συγκεκριμένα, ο συντελεστής μετράει πόσες τυπικές αποκλίσεις απέχει το πρόγραμμα από το μέσο όρο. Οι συντελεστές που υπολογίζονται για την κάθε μεταβλητή σταθμίζονται με βάση τα σχετικά βάρη που προαναφέρθηκαν και στη συνέχεια αθροίζονται, ώστε να προκύψει η τελική βαθμολογία για το κάθε πρόγραμμα.

Αφού αφαιρεθούν τα προγράμματα για τα οποία δεν συλλέχθηκε επαρκής αριθμός ερωτηματολογίων, προκύπτει η αρχική λίστα κατάταξης των προγραμμάτων που απομένουν. Στη συνέχεια αφαιρούνται διαδοχικά οι τελευταίες σχολές της κατάταξης μέχρι που να απομείνουν 100. Η λίστα των κορυφαίων 100 σχολών είναι αυτή που τελικά δημοσιεύεται.

4.3 Μεθοδολογία MBA Rankings του Περιοδικού Economist

Η λίστα αξιολόγησης προγραμμάτων MBA του περιοδικού Economist δημοσιεύεται κάθε χρόνο. Η αξιολόγηση γίνεται με βάση δύο έρευνες:

Η πρώτη αφορά τα πανεπιστημιακά προγράμματα και από αυτή αντλούνται κυρίως ποσοτικά στοιχεία, όπως οι απολαβές των αποφοίτων, ο αριθμός των αποφοίτων και των νέων σπουδαστών, και η μέση βαθμολογία τους στις εξετάσεις GMAT. Τα ποσοτικά δεδομένα αντιστοιχούν στο 80% της τελικής βαθμολογίας.

Η δεύτερη έρευνα απευθύνεται στους σπουδαστές του μεταπτυχιακού προγράμματος καθώς και στην πιο πρόσφατη τάξη αποφοίτων. Περιλαμβάνει κυρίως ποιοτικές (διατακτικές) μεταβλητές όπως η αξιολόγηση των μελών ΔΕΠ από τους σπουδαστές, η αξιολόγηση των υποδομών του προγράμματος και η αξιολόγηση των υπηρεσιών διασύνδεσης και εύρεσης εργασίας. Περιλαμβάνει επίσης ερωτήσεις για τις οικονομικές απολαβές των υποψηφίων, ώστε να γίνει επαλήθευση των στοιχείων πληροφοριών που προέρχονται από τα Πανεπιστήμια. Οι απαντήσεις των σπουδαστών σχετικά με τις απολαβές τους χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των αντίστοιχων μεταβλητών αντί για τις πληροφορίες που παρέχονται από τα μεταπτυχιακά προγράμματα μόνο στην περίπτωση που οι Σχολές δεν έχουν αποδεχτεί

τους όρους της MBA Career Services & Employer Alliance, που θέτει τους όρους για τη γνωστοποίηση των μισθών των αποφοίτων προγραμμάτων MBA.

Για τη συμμετοχή ενός προγράμματος MBA στην διαδικασία αξιολόγησης είναι αυστηρή προϋπόθεση η συλλογή τουλάχιστον 50 ερωτηματολογίων από τους σπουδαστές ή τουλάχιστον αριθμό ερωτηματολογίων που να αντιστοιχεί στο 25% της πιο πρόσφατης τάξης νεοεισαχθέντων σπουδαστών.

Όλες οι πληροφορίες που προέρχονται από τις σχολές υπόκεινται σε έλεγχο με σκοπό την επαλήθευσή τους, ο οποίος περιλαμβάνει σύγκριση με παλαιότερα στοιχεία και σύγκριση με άλλες παρόμοιες σχολές και με δημοσίως διαθέσιμα στοιχεία. Τα ερωτηματολόγια των σπουδαστών και των αποφοίτων ελέγχονται ώστε να αποφευχθούν πολλαπλές ή ψευδείς υποβολές. Η βαθμολογία κάθε σχολής σταθμίζεται με βάση τις βαθμολογίες των δύο προηγούμενων ετών εφόσον αυτό είναι δυνατό. Για παράδειγμα, οι αξιολογήσεις του 2017 προκύπτουν υπολογίζοντας το σταθμισμένο μέσο όρο της βαθμολογίας του 2017 (50%), του 2016 (30%) και του 2015 (20%). Με αυτόν τον τρόπο οι αξιολογήσεις έχουν «μνήμη» και δείχνουν την εξέλιξη της βαθμολογίας ενός προγράμματος στο χρόνο.

Οι μεταβλητές από τις οποίες προκύπτει η τελική αξιολόγηση διακρίνονται σε τέσσερις γενικές κατηγορίες:

A) Ευκαιρίες επαγγελματικής σταδιοδρομίας (Open new career opportunities) (35%).

Ποικιλία εργοδοτών (Diversity of recruiters) (33.33%): Η μεταβλητή αυτή μετράει το εύρος των τομέων στους οποίους απασχολείται η πιο πρόσφατη τάξη αποφοίτων. Οι τομείς συμπεριλαμβάνουν συμβουλευτική επιχειρήσεων, καταναλωτικά προϊόντα, χρηματοοικονομικά, δημόσιο τομέα, τουριστικά, κατασκευές, ΜΜΕ, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, ενέργεια, υπηρεσίες υγείας, κτηματομεσιτικά, λιανικό εμπόριο, τεχνολογία και εφοδιαστική αλυσίδα. Η μεταβλητή υπολογίζεται με βάση τον αριθμό των τομέων στους οποίους απασχολούνται οι απόφοιτοι καθώς και το κατά πόσο οι απόφοιτοι κατανέμονται ισοβαρώς ανάμεσα στους διαφορετικούς τομείς.

Εύρεση εργασίας (Placement success) (33.33%): Το ποσοστό των αποφοίτων που βρίσκονταν σε αναζήτηση εργασίας και βρήκαν απασχόληση μέσα σε διάστημα τριών μηνών από την αποφοίτησή τους.

Αξιολόγηση προγράμματος διασύνδεσης από τους σπουδαστές (Student assessment of careers service) (33.33%): Μετράει το κατά πόσο οι υπηρεσίες διασύνδεσης του προγράμματος ικανοποίησαν τις ανάγκες και προσδοκίες των σπουδαστών.

B) Προσωπική ανάπτυξη/ Εκπαιδευτική εμπειρία (Personal development/ educational experience) (35%).

B.1. Ποιότητα μελών ΔΕΠ (Faculty quality)

B.1.1. Αναλογία μέλη ΔΕΠ: Σπουδαστές (ratio of faculty: students). Περιλαμβάνει μόνο τους διδάσκοντες στο πρόγραμμα πλήρους παρακολούθησης. Ο αριθμός διδασκόντων μερικής απασχόλησης συμπεριλαμβάνεται κατά 50% και ο αριθμός επισκεπτών διδασκόντων συμπεριλαμβάνεται κατά 25% (8.33%).

B.1.2. Ποσοστό μελών ΔΕΠ πλήρους απασχόλησης με διδακτορικό τίτλο (percentage of full-time faculty with a PhD) (8.33%).

B.1.3. Αξιολόγηση των διδασκόντων από τους σπουδαστές (Faculty rating by students) (8.33%).

B. Ποιότητα σπουδαστών (Student quality) (35%)

B.2.1. Μέση βαθμολογία σε εξετάσεις GMAT (Average GMAT score) (8.33%)

B.2.2. Μέση επαγγελματική εμπειρία (σε έτη) (Average number of years of work experience) (8.33%).

B.2.3. Μέσες απολαβές των σπουδαστών πριν την έναρξη του προγράμματος (Average salary of students before entering class) (8.33%).

B.3. Διαφορετικότητα σπουδαστών (Student diversity).

B.3.1. Εύρος προέλευσης σπουδαστών (Spread of regions from which students hailed). Οι σπουδαστές διακρίνονται με βάση την προέλευσή τους από τις εξής περιοχές: Βόρεια Αμερική, Κεντρική και Νότια Αμερική, Ευρώπη, Ασία και Αυστραλασία, Μέση Ανατολή, Αφρική. (12.5%)

B.3.2. Αναλογία ανδρών/ γυναικών (gender diversity). Υπολογίζεται με βάση την απόκλιση από 50:50 αναλογία ανδρών/ γυναικών. (7.5%)

B.3.3. Αξιολόγηση της κουλτούρας και των συμφοιτητών από τους σπουδαστές (Student rating of culture and classmates) (5%).

B.4. Εκπαιδευτική εμπειρία (Educational experience).

B.4.1. Αξιολόγηση του προγράμματος και των μαθημάτων επιλογής από τους σπουδαστές (Student rating of programme and range of electives) (6.25%).

B.4.2. Εύρος και πρόσβαση σε εκπαιδευτικά προγράμματα στο εξωτερικό (Range and access to overseas study programmes). Περιλαμβάνει προγράμματα με διάρκεια ίση ή μεγαλύτερη των δύο εβδομάδων. Προγράμματα χωρίς πιστωτικές μονάδες προσμετρώνται κατά 50% (6.25%).

B.4.3. Αριθμός διαθέσιμων προγραμμάτων εκμάθησης ξένων γλωσσών. (Number of language courses available). Περιλαμβάνει μόνο προγράμματα που είναι δωρεάν για τους σπουδαστές, ή έχουν συμβολική χρέωση (6.25%).

B.4.4. Αξιολόγηση υποδομών και υπηρεσιών από τους σπουδαστές (Student assessment of facilities and other services)- (6.25%).

Γ. Αύξηση μισθού (increase in salary) (20%).

Γ.1. Μισθός μετά το MBA, χωρίς μπόνους (Post-MBA salary, excluding bonuses)- (75%).

Γ.2. Μεταβολή μισθού μετά το MBA, χωρίς μπόνους (Salary change from pre-MBA to post-MBA, excluding bonuses) (25%).

Δ. Δυνατότητες διασύνδεσης (Potential to network) (10%).

Δ.1. Αναλογία αποφοίτων του MBA προς σπουδαστές πλήρους παρακολούθησης (Ratio of MBA alumni to current full-time MBA students) (33.33%).

Δ.2. Αριθμός παραρτημάτων αποφοίτων του MBA στο εξωτερικό (Number of overseas MBA-specific alumni chapters)- (33.33%).

Δ.3. Αξιολόγηση του δικτύου αποφοίτων από τους σπουδαστές (Student rating of alumni network) (33.33%).

4.4 Μεθοδολογία QS Global MBA Rankings

4.4.1 Επισκόπηση μεθοδολογίας QS Global MBA Rankings

Η αξιολόγηση QS Global MBA rankings δημοσιεύεται κάθε χρόνο από την εταιρεία Quacquarelli Symonds (QS). Η εταιρεία ιδρύθηκε το 1990 και ξεκίνησε να δημοσιεύει λίστες αξιολόγησης πανεπιστημίων από το 1996 σε συνεργασία με το βρετανικό περιοδικό Times Higher Education. Η συνεργασία με το περιοδικό έληξε μετά την δημοσίευση των αξιολογήσεων του 2009 και από τότε η QS και οι Times Higher Education συνεχίζουν να δημοσιεύουν ξεχωριστές, ανεξάρτητες μεταξύ τους αξιολογήσεις.

Η πιο πρόσφατη σχετική λίστα αξιολόγησης MBA της QS είναι του 2018. Η κατάταξη συμπεριλαμβάνει 232 προγράμματα MBA από όλο τον κόσμο. Στηρίζεται σε στοιχεία που συλλέχθηκαν για τις τάξεις που αποφοίτησαν το 2016 (σε ό,τι αφορά την απασχολησιμότητα των αποφοίτων) και στους νεοεισαχθέντες σπουδαστές του 2016 (σε ό,τι αφορά τα ίδια τα προγράμματα MBA). Η συλλογή των στοιχείων έγινε το 2017, με βάση τρεις πηγές:

A) Την QS Global Employer Survey

B) Την QS Global Academic Survey

Γ) Πληροφορίες που συλλέχθηκαν απευθείας από τα συμμετέχοντα πανεπιστήμια.

Τα συμμετέχοντα προγράμματα αξιολογούνται με βάση 13 μεταβλητές, οι οποίες ομαδοποιούνται σε πέντε γενικές κατηγορίες: Απασχολησιμότητα (Employability), Επιχειρηματικότητα και Αποτελέσματα Αποφοίτων (Entrepreneurship and Alumni Outcomes), Αποδοτικότητα (Return on Investment), Πνευματική Ηγεσία (Thought Leadership), και Διαφορετικότητα (Class and Faculty Diversity). Οι μεταβλητές και η σχετική τους βαρύτητα παρουσιάζονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα και επεξηγούνται παρακάτω:

Πίνακας 2: Μεταβλητές μεθοδολογίας QS Global

Γενική Κατηγορία	Μεταβλητή	Πηγή	Βαρύτητα
Απασχολησιμότητα (40%)	Φήμη εργοδοτών	QS Global Employer Survey	35%
	Απασχόληση στους 3 μήνες	Πανεπιστήμια	5%
Επιχειρηματικότητα και Αποτελέσματα Αποφοίτων (15%)	Δείκτης Αποτελεσμάτων Αποφοίτων	Διάφορα*	10%
	Επιχειρηματικότητα	Πανεπιστήμια	5%
Αποδοτικότητα	ROI στα 10 έτη	Πανεπιστήμια	15%
	Αποπληρωμή (μήνες)	Πανεπιστήμια	5%
Πνευματική Ηγεσία	Ακαδημαϊκή φήμη	QS Global Academic Survey	10%
	Έρευνα	Scopus	2,5%
	Μέλη ΔΕΠ με διδακτορικό	Πανεπιστήμια	2,5%
Διαφορετικότητα	Αναλογία ανδρών-γυναικών (σπουδαστές)	Πανεπιστήμια	2,5%
	Αναλογία ανδρών-γυναικών (μέλη ΔΕΠ)	Πανεπιστήμια	2,5%
	Διεθνείς σπουδαστές	Πανεπιστήμια	2,5%
	Διεθνή μέλη ΔΕΠ	Πανεπιστήμια	2,5%

Η κανονικοποίηση των μεταβλητών ώστε να προκύψει η τελική αξιολόγηση γίνεται με υπολογισμό του συντελεστή Z.

Όλα τα δεδομένα που προέρχονται από τα Πανεπιστήμια υπόκεινται σε ελέγχους για την επαλήθευσή τους. Οι έλεγχοι περιλαμβάνουν συγκρίσεις με παλαιότερα στοιχεία, ομοειδείς σχολές και άλλες πηγές. Τα ερωτηματολόγια επίσης εξετάζονται για να διαπιστευθεί αν έχουν γίνει πολλαπλές υποβολές ή περιλαμβάνουν ψευδή στοιχεία.

Σε περιπτώσεις που μικρός αριθμός Πανεπιστημίων δεν υπέβαλε όλα τα στοιχεία που απαιτούνται χρησιμοποιήθηκαν πηγές όπως η QS Global Employer Survey και η QS Global Academic Survey καθώς και άλλες διαθέσιμες πηγές ώστε να γίνει εκτίμηση των στοιχείων που λείπουν. Έγινε σύγκριση των εκτιμήσεων αυτών με διάφορες πηγές ώστε να επιτευχθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια.

4.4.2 Επεξήγηση μεταβλητών

Απασχολησιμότητα

Είναι η μεγαλύτερη σε βαρύτητα κατηγορία μεταβλητών και στηρίζεται κυρίως στην έρευνα QS Global Employer Survey. Η μεταβλητή «Φήμη εργοδοτών» υπολογίζεται από ερωτηματολόγια που αποστέλλονται σε μεγάλους εργοδότες που αντιπροσωπεύουν όλους τους τομείς της οικονομίας και αντλούν πληροφορίες για τις προτιμήσεις των εργοδοτών κατά την πρόσληψη. Η δεύτερη μεταβλητή αυτής της κατηγορίας μετράει τον ποσοστό των αποφοίτων που βρήκαν απασχόληση 3 μήνες μετά την αποφοίτησή τους.

Επιχειρηματικότητα και Αποτελέσματα Αποφοίτων.

Η κατηγορία αυτή συνίσταται από δύο μεταβλητές. Ο Δείκτης Αποτελεσμάτων Αποφοίτων (Alumni Outcomes Index) υπολογίζεται με βάση τα προγράμματα από τα οποία αποφοίτησαν 49.000 γενικοί διευθυντές, μέλη διοικητικών συμβουλίων και υψηλόβαθμα στελέχη μεγάλων επιχειρήσεων από όλους τους τομείς της οικονομίας. Οι πληροφορίες αντλούνται από ανοιχτές πηγές όπως λίστες κορυφαίων επιχειρήσεων (Forbes, Financial Times), ειδικά περιοδικά, τύπος κ.α. Η μεταβλητή «Επιχειρηματικότητα» μετρά το ποσοστό των αποφοίτων που ξεκίνησαν δικές τους επιχειρήσεις. Η σχετική βαρύτητα αυτής της μεταβλητής είναι αυξημένη, καθώς κατά την QS αντικατοπτρίζει το αυξανόμενο ενδιαφέρον των αποφοίτων στην ίδρυση νεοφυών επιχειρήσεων.

Αποδοτικότητα

Η μέτρηση της αποδοτικότητας γίνεται με βάση δεκαετή ορίζοντα και συγκρίνει τις μέσες απολαβές των αποφοίτων πριν και μετά το μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Συνυπολογίζονται τα δίδακτρα, το κόστος διαβίωσης και το κόστος ευκαιρίας, χρησιμοποιώντας στατιστικά στοιχεία της Mercer. Οι νομισματικές ισοτιμίες που χρησιμοποιούνται είναι ο μέσος όρος των ισοτιμιών για τα έτη στα οποία αναφέρονται τα ερωτήματα. Δεν συμπεριλαμβάνονται πιθανά φοιτητικά δάνεια και υποτροφίες. Επίσης αξιολογείται θετικά, με τη μορφή μπόνους, ο αριθμός των νεοφυών επιχειρήσεων που ξεκινούν οι απόφοιτοι ώστε η μέτρηση της αποδοτικότητας να συμπεριλαμβάνει τις πιθανές μεγάλες απολαβές από επιχειρηματική δραστηριότητα σε ορίζοντα μεγαλύτερο της δεκαετίας. Τέλος,

λαμβάνεται υπόψη το ποσοστό των αποφοίτων οι οποίοι βρήκαν εργασία μέσα στους πρώτους τρεις μήνες μετά την αποφοίτησή τους.

Πνευματική Ηγεσία

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τρεις μεταβλητές. Η ακαδημαϊκή φήμη στηρίζεται στην QS Global Academic Survey και περιλαμβάνει απαντήσεις από 172.107 ερωτηματολόγια από πανεπιστημιακούς σε 60 χώρες, οι οποίοι ερωτήθηκαν σχετικά με το ποιό-ποια είναι τα παγκοσμίως κορυφαία πανεπιστημιακά ιδρύματα στον τομέα τους.

Διαφορετικότητα

Οι μεταβλητές σε αυτήν την κατηγορία συμπεριλαμβάνουν τα ποσοστά γυναικών σπουδαστών και μελών ΔΕΠ στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, το ποσοστό αλλοδαπών μελών ΔΕΠ του Πανεπιστημίου και το ποσοστό αλλοδαπών σπουδαστών στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Στις μεταβλητές σχετικά με το φύλο δίνεται η μέγιστη τιμή όταν η αναλογία ανδρών γυναικών είναι 50:50.

4.5 Μεθοδολογίες αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από την Princeton Review

4.5.1 Μεθοδολογία αξιολόγησης συμβατικών προγραμμάτων MBA από την Princeton Review

Η Princeton Review δημοσιεύει κάθε χρόνο λίστες με τα καλύτερα πανεπιστημιακά προγράμματα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η μεθοδολογία που εφαρμόζει βασίζεται σε ερωτηματολόγια που απευθύνονται στους σπουδαστές των αξιολογούμενων προγραμμάτων καθώς και σε δεδομένα που προέρχονται από τα ίδια τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Συγκεκριμένα για τα προγράμματα MBA και τις αξιολογήσεις για το 2018 έγινε συλλογή 23.000 ερωτηματολογίων σπουδαστών σε πανεπιστημιακά προγράμματα MBA καθώς και 4.700 ερωτηματολογίων σπουδαστών σε διαδικτυακά προγράμματα MBA, τα οποία αξιολογήθηκαν χωριστά. Τα δεδομένα που υπεισέρχονται στην αξιολόγηση περιλαμβάνουν το πόσο επιλεκτικά είναι τα προγράμματα στην αποδοχή νεοεισερχόμενων σπουδαστών, το επίπεδο του προγράμματος σπουδών και τις θετικές συνέπειες των προγραμμάτων στην μελλοντική επαγγελματική σταδιοδρομία των σπουδαστών. Συνολικά 267 προγράμματα συμμετείχαν στην αξιολόγηση.

Η Princeton Review δεν δημοσιεύει μια ενιαία λίστα κατάταξης των αξιολογούμενων μεταπτυχιακών προγραμμάτων αλλά 18 διαφορετικές λίστες, καθεμία από τις οποίες συνίσταται από τα δέκα προγράμματα που αξιολογεί ως τα καλύτερα σε 18 διαφορετικές κατηγορίες. Ο δηλωμένος σκοπός αυτής της επιλογής είναι να καλύψει ένα μεγάλο εύρος κριτηρίων και θεμάτων που θα ενδιέφεραν πιθανούς υποψήφιους σπουδαστές, όπως περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών, εστίαση του

προγράμματος σπουδών σε διαφορετικά αντικείμενα, ευκαιρίες επαγγελματικής σταδιοδρομίας, φήμη και άλλα.

Οι λίστες αξιολόγησης είναι οι εξής:

1) Επιλεκτικότητα (Toughest to Get Into)

Βασίζεται αποκλειστικά σε στοιχεία που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Τα κριτήρια περιλαμβάνουν τις βαθμολογίες των σπουδαστών στις εξετάσεις GMAT, τις βαθμολογίες των πρωτοετών στο λύκειο, το ποσοστό των υποψήφιων σπουδαστών που γίνονται αποδεκτοί καθώς και το ποσοστό των αποδεκτών σπουδαστών που τελικά ολοκληρώνουν την εγγραφή τους.

2) Καλύτερη εμπειρία στην τάξη (Best Classroom Experience)

Βασίζεται στις αξιολογήσεις των σπουδαστών και περιλαμβάνει αξιολόγηση κριτηρίων όπως η μεταδοτικότητα των διδασκόντων, η ένταξη σύγχρονων τάσεων και πρακτικών στο πρόγραμμα σπουδών, η ποιότητα της συμμετοχής των άλλων σπουδαστών στο μάθημα και γενικότερα το κατά πόσο η σχολή ικανοποιεί τις προσδοκίες των σπουδαστών.

3) Καλύτερες προσδοκίες επαγγελματικής σταδιοδρομίας (Best Career Prospects)

Βασίζεται σε δεδομένα από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και τις αξιολογήσεις των σπουδαστών. Τα δεδομένα από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα περιλαμβάνουν το μέσο μισθό αμέσως μετά την ολοκλήρωση των σπουδών και το ποσοστό των αποφοίτων που εργάζονται μέσα σε διάστημα τριών μηνών από την αποφοίτησή τους. Τα δεδομένα από τις ερωτηματολόγια προς τους σπουδαστές χρησιμοποιούνται με σκοπό την αξιολόγηση των τμημάτων διασύνδεσης των σχολών, των συνδέσμων αποφοίτων, την ποιότητα και το εύρος των εταιρειών που προσλαμβάνουν αποφοίτους κάθε τμήματος και τις ευκαιρίες για συμμετοχή σε προγράμματα μαθητείας εκτός της σχολής.

4) Καλύτεροι καθηγητές (Best Professors)

Βασίζεται αποκλειστικά στα ερωτηματολόγια και συγκεκριμένα σε ερωτήσεις που αξιολογούν τη μεταδοτικότητα των διδασκόντων και πόσο εύκολα μπορούν οι σπουδαστές να τους προσεγγίσουν έξω από την τάξη.

5) Πιο ανταγωνιστικοί σπουδαστές. (Most Competitive Students)

Βασίζεται αποκλειστικά στα ερωτηματολόγια και αφορά ερωτήσεις που αξιολογούν το πώς οι σπουδαστές αξιολογούν τους συμφοιτητές τους, το πόσο μεγάλος ήταν ο φόρτος εργασίας κατά τη διάρκεια του προγράμματος και το πόσο πειστικό θεωρούν ότι ήταν το πρόγραμμα.

6) Πιο φιλικό προς τις οικογένειες (Most Family Friendly)

Βασίζεται αποκλειστικά στα ερωτηματολόγια και αφορά ερωτήσεις σχετικά με το πόσοι σπουδαστές είναι παντρεμένοι, πόσο ικανοποιημένοι είναι οι παντρεμένοι σπουδαστές με το πρόγραμμα και κατά πόσο το πρόγραμμα παρέχει υποστήριξη στους παντρεμένους σπουδαστές και στους σπουδαστές με παιδιά

7) Καλύτερο πανεπιστημιακό περιβάλλον (Best Campus Environment)

Βασίζεται αποκλειστικά στα ερωτηματολόγια και αφορά την αξιολόγηση της πόλης στην οποία βρίσκεται το πανεπιστήμιο, την αξιολόγηση της πανεπιστημιακής κοινότητας καθώς και τις διαθέσιμες δραστηριότητες στο χώρο του πανεπιστημίου και το επίπεδο της συμμετοχής των σπουδαστών σε αυτές.

8) Καλύτερο «πράσινο» MBA (Best Green MBA)

Βασίζεται αποκλειστικά στα ερωτηματολόγια και συγκεκριμένα σε ερωτήσεις που αφορούν το επίπεδο της εκπαίδευσης σε θέματα σχετικά με το περιβάλλον, την πράσινη ανάπτυξη και την κοινωνική ευθύνη και το πόσο καλά το πρόγραμμα προετοιμάζει τους σπουδαστές για θέσεις εργασίας σχετικές με αυτά τα θέματα.

9) Καλύτερη διοίκηση (Best Administered)

Βασίζεται αποκλειστικά στα ερωτηματολόγια και αφορά την οργάνωση του μεταπτυχιακού προγράμματος, την ποιότητα της διοίκησης και το πόσο εύκολα μπορούν οι σπουδαστές να εγγραφούν στα απαραίτητα και τα δημοφιλή μαθήματα.

10) Πιο φιλικό προς μειονότητες (Greatest Resources for Minorities)

Βασίζεται στα ερωτηματολόγια καθώς και στα στοιχεία που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Τα δεδομένα που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα συμπεριλαμβάνουν το ποσοστό των σπουδαστών και των μελών ΔΕΠ που ανήκουν σε υποεκπροσωπούμενες εθνικές και φυλετικές μειονότητες. Οι σχετικές ερωτήσεις στα ερωτηματολόγια εστιάζουν στο πώς αξιολογούν οι σπουδαστές την παρεχόμενη υποστήριξη προς μειονότητες, το πόσο η κουλτούρα της σχολής υποστηρίζει την αποδοχή των μειονοτήτων και το κατά πόσο περιλαμβάνονται εθνικές και φυλετικές μειονότητες ανάμεσα στους σπουδαστές.

11) Πιο φιλικό προς τις γυναίκες (Greatest Resources for Women)

Βασίζεται στα ερωτηματολόγια καθώς και σε πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι πληροφορίες από τα πανεπιστήμια περιλαμβάνουν τα ποσοστά των σπουδαστών και των μελών ΔΕΠ που γυναίκες. Οι σχετικές ερωτήσεις των ερωτηματολογίων αφορούν την αξιολόγηση των παροχών προς γυναίκες σπουδαστές και το κατά πόσο οι μελέτες περιπτώσεων που εξετάζονται στα μαθήματα αναδεικνύουν την ύπαρξη γυναικών στον κόσμο των επιχειρήσεων και οι εργασίες που προτείνονται στους σπουδαστές περιλαμβάνουν θέματα σχετικά με τη γυναικεία επιχειρηματικότητα.

12) Καλύτερο MBA για συμβουλευτική (Best MBA for Consulting)

Βασίζεται στα ερωτηματολόγια καθώς και σε πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα περιλαμβάνουν το ποσοστό των σπουδαστών οι οποίοι μετά την αποφοίτησή τους απασχολούνται στον τομέα της συμβουλευτικής καθώς και το μισθό με τον οποίο ξεκίνησαν. Η λίστα στηρίζεται επίσης στις απαντήσεις των σπουδαστών σχετικά με το αν θεωρούν ότι οι σπουδές τους αποτελούν καλή προετοιμασία για καριέρα στον τομέα της συμβουλευτικής.

13) Καλύτερο MBA για χρηματοοικονομικά (Best MBA for Finance)

Βασίζεται στα ερωτηματολόγια καθώς και σε πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα περιλαμβάνουν το ποσοστό των σπουδαστών οι οποίοι μετά την αποφοίτησή τους απασχολούνται στον τομέα των χρηματοοικονομικών καθώς και το μισθό με τον οποίο ξεκίνησαν. Η λίστα στηρίζεται επίσης στις απαντήσεις των σπουδαστών σχετικά με το αν θεωρούν ότι οι σπουδές τους αποτελούν καλή προετοιμασία για καριέρα στον τομέα των χρηματοοικονομικών.

14) Καλύτερο MBA για διαχείριση ανθρώπινων πόρων (Best MBA for Human Resources)

Βασίζεται στα ερωτηματολόγια καθώς και σε πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα περιλαμβάνουν το ποσοστό των σπουδαστών οι οποίοι μετά την αποφοίτησή τους απασχολούνται στον τομέα της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων καθώς και το μισθό με τον οποίο ξεκίνησαν. Η λίστα στηρίζεται επίσης στις απαντήσεις των σπουδαστών σχετικά με το αν θεωρούν ότι οι σπουδές τους αποτελούν καλή προετοιμασία για καριέρα στον τομέα της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων.

15) Καλύτερο MBA για διοίκηση επιχειρήσεων (Best MBA for Management)

Βασίζεται στα ερωτηματολόγια καθώς και σε πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα περιλαμβάνουν το ποσοστό των σπουδαστών οι οποίοι μετά την αποφοίτησή τους απασχολούνται στον τομέα του μάνατζμεντ καθώς και το μισθό με τον οποίο ξεκίνησαν. Η λίστα στηρίζεται επίσης στις απαντήσεις των σπουδαστών σχετικά με το αν θεωρούν ότι οι σπουδές τους αποτελούν καλή προετοιμασία για καριέρα στον τομέα του μάνατζμεντ.

16) Καλύτερο MBA για μάρκετινγκ (Best MBA for Marketing)

Βασίζεται στα ερωτηματολόγια καθώς και σε πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα περιλαμβάνουν το ποσοστό των σπουδαστών οι οποίοι μετά την αποφοίτησή τους απασχολούνται στον τομέα του μάρκετινγκ καθώς και το μισθό με τον οποίο ξεκίνησαν. Η λίστα στηρίζεται επίσης στις απαντήσεις των σπουδαστών

σχετικά με το αν θεωρούν ότι οι σπουδές τους αποτελούν καλή προετοιμασία για καριέρα στον τομέα του μάρκετινγκ.

17) Καλύτερο MBA για μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς (Best MBA for Nonprofit)

Βασίζεται στα ερωτηματολόγια καθώς και σε πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα περιλαμβάνουν το ποσοστό των σπουδαστών οι οποίοι μετά την αποφοίτησή τους απασχολούνται σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς καθώς και το μισθό με τον οποίο ξεκίνησαν. Η λίστα στηρίζεται επίσης στις απαντήσεις των σπουδαστών σχετικά με το αν θεωρούν ότι οι σπουδές τους αποτελούν καλή προετοιμασία για καριέρα σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς.

18) Καλύτερο MBA για Operations (Best MBA for Operations)

Βασίζεται στα ερωτηματολόγια καθώς και σε πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι πληροφορίες που προέρχονται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα περιλαμβάνουν το ποσοστό των σπουδαστών οι οποίοι μετά την αποφοίτησή τους απασχολούνται στον τομέα των Operations καθώς και το μισθό με τον οποίο ξεκίνησαν. Η λίστα στηρίζεται επίσης στις απαντήσεις των σπουδαστών σχετικά με το αν θεωρούν ότι οι σπουδές τους αποτελούν καλή προετοιμασία για καριέρα στον τομέα των Operations.

4.5.2 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA μέσω διαδικτύου

Η Princeton Review δημοσιεύει επίσης κάθε χρόνο μια λίστα 25 διαδικτυακών προγραμμάτων MBA τα οποία αξιολογεί ως τα καλύτερα. Υποψήφια προγράμματα για αυτήν τη λίστα θα πρέπει να παρέχουν το μεγαλύτερο μέρος του προγράμματος σπουδών τους μέσω διαδικτύου. Όπως και οι παραπάνω λίστες βασίζεται σε ερωτηματολόγια που απευθύνονται στους σπουδαστές των αξιολογούμενων προγραμμάτων καθώς και σε δεδομένα που προέρχονται από τα ίδια τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιούνται για αυτή τη λίστα σχεδιάστηκαν με τη βοήθεια συμβουλευτικής επιτροπής, αποτελούμενης από μέλη ΔΕΠ και υπεύθυνους κορυφαίων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, τα οποία προσφέρουν διαδικτυακά προγράμματα MBA. Το ερωτηματολόγιο προς τους υπεύθυνους των πανεπιστημιακών τμημάτων αφορά περισσότερες από 30 διαφορετικές κατηγορίες, καλύπτοντας θέματα όπως τα ποσοστά αποδοχής των υποψήφιων νεοεισερχόμενων σπουδαστών, το ποσοστό των σπουδαστών που ολοκληρώνουν το πρόγραμμα, τα τυπικά προσόντα και την εκπαίδευση των διδασκόντων, τις τεχνολογικές υποδομές, την πιστωτική κατάσταση των σπουδαστών και την πορεία της καριέρας τους μετά την αποφοίτηση. Το ερωτηματολόγιο προς τους σπουδαστές περιλαμβάνει επίσης πάνω από τριάντα διαφορετικές κατηγορίες και τους ζητά να αξιολογήσουν τα μέλη ΔΕΠ, τους συμφοιτητές τους, το πρόγραμμα σπουδών, τα οφέλη του προγράμματος στην καριέρα τους, τις τεχνολογικές υποδομές του προγράμματος και τη γενικότερη ικανοποίηση των προσδοκιών τους από το πρόγραμμα.

Πεδία του ερωτηματολογίου προς τους σπουδαστές

Προσδοκίες από το πρόγραμμα

Η σχολή ικανοποιεί τις ακαδημαϊκές μου προσδοκίες
Πόσο θετική αναμένετε να είναι η συνεισφορά της απόκτησης του πτυχίου στην καριέρα σας στο άμεσο μέλλον;
Πόσο θετική αναμένετε να είναι η συνεισφορά της απόκτησης του πτυχίου στην καριέρα σας μακροπρόθεσμα;

Συμφοιτητές

Οι συμφοιτητές σας συνεισφέρουν στη δημιουργική ατμόσφαιρα
Οι συμφοιτητές σας βοηθούν τους συμφοιτητές τους
Θα θέλατε να μείνετε δικτυωμένοι με τους συμφοιτητές σας μετά της αποφοίτησή σας

Ακαδημαϊκά θέματα

Το πρόγραμμα με βοήθησε να βελτιώσω τις δεξιότητες μου στα operations
Το πρόγραμμα με βοήθησε να βελτιώσω τις δεξιότητές μου στην εργασία σε ομάδες
Το πρόγραμμα με βοήθησε να βελτιώσω τις κοινωνικές/ διαπροσωπικές δεξιότητες μου
Το πρόγραμμα με βοήθησε να βελτιώσω τις δεξιότητες μου στις παρουσιάσεις
Το πρόγραμμα με βοήθησε να βελτιώσω τις ποσοτικές/ μαθηματικές/ υπολογιστικές δεξιότητες μου
Το πρόγραμμα με βοήθησε να βελτιώσω τις δεξιότητες μου στο λογισμικό
Πώς θα αξιολογούσατε το βάθος και το εύρος των μαθημάτων που παρακολουθήσατε κατά τη διάρκεια του προγράμματος;

Διοίκηση του προγράμματος

Πώς αξιολογείτε τη διοίκηση του προγράμματος;

Μέλη ΔΕΠ

Πώς αξιολογείτε συνολικά τους καθηγητές σας ως διδάσκοντες;
Πόσο μεταδοτικοί είναι οι καθηγητές στις διαλέξεις τους;
Πόσο καλά αξιοποιούν οι καθηγητές τη διαδικτυακή πλατφόρμα;
Πόσο προσιτοί είναι οι καθηγητές;

Τεχνολογία του προγράμματος

Πώς αξιολογείτε την τεχνολογία/ διαδικτυακή πλατφόρμα την οποία χρησιμοποιεί το μεταπτυχιακό πρόγραμμα;

Αξιολογείστε τους τρόπους με τους οποίους η σχολή σας διευκολύνει την συναναστροφή με τους συμφοιτητές σας κατά τη διάρκεια ζωντανών διαδικτυακών μαθημάτων

Αξιολογείστε τους τρόπους με τους οποίους η σχολή σας διευκολύνει την συναναστροφή με τους συμφοιτητές σας εκτός των ζωντανών διαδικτυακών μαθημάτων.

Αξιολογείστε την ποιότητα των εργαλείων που χρησιμοποιεί η σχολή στην διαδικτυακή πλατφόρμα (βίντεο, περιεχόμενο, εργαλεία αξιολόγησης)

Σε περιπτώσεις που υπάρχουν τεχνικές δυσκολίες πώς αξιολογείτε την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα της σχολής στην επίλυσή τους;

Προγράμματα εμβάθυνσης

Πώς αξιολογείτε την ποιότητα των προγραμμάτων εμβάθυνσης που παρακολουθήσατε;

Υπηρεσίες καριέρας

Αξιολογείστε την υποστήριξη και την αποτελεσματικότητα του γραφείου διασύνδεσης του προγράμματος

Πώς αξιολογείτε την προσπάθεια του προγράμματος να σας βοηθήσει στην καριέρα σας και στους επαγγελματικούς σας στόχους;

Γενική ικανοποίηση

Γενικά, πόσο ικανοποιημένος είστε με την απόφασή σας να εγγραφείτε στο πρόγραμμα;

Πιστεύετε ότι θα αποφοιτήσετε εντός της προβλεπόμενης διάρκειας του προγράμματος, χωρίς επιπλέον έξοδα;

Είστε ικανοποιημένοι με τις προσπάθειες της διοίκησης του προγράμματος να αποφοιτήσετε εντός της προβλεπόμενης διάρκειας του προγράμματος;

Δεχτήκατε βοήθεια από παλιούς απόφοιτους στην αναζήτηση εργασίας;

Πόσο πιθανό είναι να προτείνετε το συγκεκριμένο πρόγραμμα σε ένα φίλο ή συνάδελφό σας;

Οι ερωτήσεις προς τις σχολές περιλαμβάνουν τα εξής

Επιμονή

Ποσοστό των σπουδαστών του διαδικτυακού MBA που αποφοίτησαν στον προβλεπόμενο χρόνο

Ποσοστό των σπουδαστών του διαδικτυακού MBA που συνέχισαν τις σπουδές τους από το πρώτο στο δεύτερο εξάμηνο

Επιλεκτικότητα αποδοχής υποψηφίων σπουδαστών

Μέσος βαθμός πτυχίου

Μέση βαθμολογία σε εξετάσεις GMAT
Ποσοστό αποδοχής υποψήφιων σπουδαστών

Μέλη ΔΕΠ και προσωπικό

Μέσος αριθμός σπουδαστών στην τάξη

Αναλογία σπουδαστών-διδασκόντων

Ποσοστό διδασκόντων με ανώτατες σπουδές (terminal degree)

Οι διδάσκοντες υποχρεούνται να έχουν ένα ελάχιστο επίπεδο τεχνολογικής εκπαίδευσης για να διδάξουν

Οι διδάσκοντες έχουν συγκεκριμένες ώρες γραφείου ειδικά για τους σπουδαστές του διαδικτυακού MBA

Αριθμός εργαζομένων πλήρους απασχόλησης για την τεχνική υποστήριξη του διαδικτυακού MBA.

Αριθμός εργαζομένων πλήρους απασχόλησης για τον σχεδιασμό των μαθημάτων του διαδικτυακού MBA.

Τεχνολογία και υποστήριξη

Η σχολή παρέχει 24ωρη τεχνική υποστήριξη για τους σπουδαστές του διαδικτυακού MBA

Λίστα των τεχνολογιών που υποστηρίζει το διαδικτυακό MBA

Δυνατότητα των σπουδαστών να κατεβάσουν πλήρες απομαγνητοφωνημένο κείμενο από τις διαδικτυακές διαλέξεις που βρίσκονται στο αρχείο του προγράμματος

Συνολικός αριθμός διδασκόντων που έχουν ανεβάσει διαδικτυακές διαλέξεις στο αρχείο του προγράμματος

Συνολικός αριθμός των διαδικτυακών διαλέξεων που έχουν ανέβει στο αρχείο του προγράμματος και είναι προσβάσιμες στους σπουδαστές

Κόστος και οικονομική υποστήριξη

Μέσες εκκρεμούσες οφειλές των φοιτητικών δανείων των σπουδαστών του προγράμματος

Συνολικό κόστος του προγράμματος

Καριέρα

Πρόγραμμα διασύνδεσης του προγράμματος

Ποσοστιαία μεταβολή των αποδοχών των σπουδαστών μετά την αποφοίτησή τους

Ποσοστό των σπουδαστών που πήραν προαγωγή στην εργασία τους κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.

Χρόνος

Ελάχιστος αριθμός ημερών που θα είναι απαραίτητη η φυσική παρουσία των σπουδαστών στο πανεπιστήμιο

Η φυσική παρουσία των σπουδαστών περιλαμβάνει τα προγράμματα εμβάθυνσης

Σπουδαστές

Ποσοστό των σπουδαστών που έχουν αποκτήσει πρώτο τίτλο σπουδών πριν από την εγγραφή τους στο πρόγραμμα

Οικονομική προσφορά αποφοίτων

Ποσοστό αποφοίτων που έχουν προσφέρει δωρεές στο πρόγραμμα

4.6 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από το περιοδικό Business Insider

Η μεθοδολογία που εφαρμόζει το περιοδικό Business Insider είναι διαφορετική από τις άλλες μεθοδολογίες που έχουμε αναφέρει, καθώς η έρευνά της δεν περιλαμβάνει τους σπουδαστές και αποφοίτους αλλά ούτε και τη διοίκηση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων. Αντίθετα, στηρίζεται σε ένα ερωτηματολόγιο που απευθύνεται σε επαγγελματίες που είναι υπεύθυνοι προσωπικού και λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την πρόσληψη αποφοίτων προγραμμάτων MBA στις εταιρείες τους. Η έρευνα έχει ως σκοπό να αξιολογήσει το πόσο καλή φήμη έχουν οι απόφοιτοι διαφορετικών προγραμμάτων MBA στα μάτια των εταιριών που είναι οι δυνητικοί τους εργοδότες.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα καλούνται να αξιολογήσουν τη φήμη των προγραμμάτων σε μια κλίμακα από το 1 (κακή φήμη) ως το 5 (εξαιρετική φήμη) ενώ τους δίνονται οδηγίες να μην απαντήσουν σχετικά με προγράμματα MBA για τα οποία δεν έχουν προσωπική άποψη. Τα προγράμματα κατατάσσονται με βάση το μέσο όρο των αξιολογήσεών τους και σε περιπτώσεις ισοβαθμίας προκρίνονται τα προγράμματα με μεγαλύτερο αριθμό εξαιρετικών αξιολογήσεων.

4.7 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από το περιοδικό CNN Expansion

Το σύστημα αξιολόγησης του CNN Expansion απευθύνεται σε σπουδαστές που ενδιαφέρονται να παρακολουθήσουν προγράμματα MBA. Το περιοδικό έχει ως κοινό-στόχο κυρίως Αμερικανούς με καταγωγή από τη Λατινική Αμερική και κάποιες

από της μεταβλητές και κάποιοι από τους συντελεστές βαρύτητας που περιλαμβάνει οφείλονται σε αυτό. Το σύστημα αξιολόγησης επιτρέπει στους ενδιαφερόμενους αναγνώστες να τροποποιήσουν τη μεθοδολογία ανάλογα με τις προτιμήσεις και τις ανάγκες τους: τους δίνει τη δυνατότητα να επιλέξουν να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση σε κάποιες μεταβλητές σε σχέση με άλλες και η κατάταξη των προγραμμάτων στη λίστα αξιολόγησης αλλάζει με βάση τις σχετικές βαρύτητες που επιλέγουν. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η λίστα των μεταβλητών με τις τυπικές σχετικές βαρύτητες που έχουν επιλεγεί στην ιστοσελίδα του περιοδικού.

Πίνακας 3: Μεταβλητές μεθοδολογίας CNN Expansion

Μεταβλητή	Σχετική βαρύτητα	Περιγραφή
Βαθμολογία GMAT	20%	-
Αριθμός διδασκόντων με διδακτορικό τίτλο	20%	-
Αύξηση μισθού	25%	Αυτή η μεταβλητή περιλαμβάνει το μέσο αρχικό μισθό μετά την αποφοίτηση, καθώς και το ποσοστό των αποφοίτων που προσλήφθηκαν σε διάστημα τριών μηνών από την αποφοίτησή τους. Επίσης περιλαμβάνει το μέσο μισθό των αποφοίτων πριν και μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος.
Διαφορετικότητα των σπουδαστών	10%	Η μεταβλητή αυτή υπολογίζεται τόσο από άποψη ιθαγένειας όσο και καταγωγής. Η συμπερίληψη σπουδαστών με λατινοαμερικανική καταγωγή επιδρά θετικά σε αυτή τη μεταβλητή
Αξιολόγηση ειδικών	20%	Η μεταβλητή αυτή υπολογίζεται με βάση ~~τη~~ ερωτηματολόγια που αποστέλλονται στους αναγνώστες του περιοδικού, διαχειριστές προγραμμάτων MBA και αποφοίτους προγραμμάτων MBA
Αριθμός δημοσιεύσεων μόνιμων μελών ΔΕΠ ανά έτος	5%	-

4.8 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από την US News and World Report

Οι αξιολογήσεις από την US News and World Report περιλαμβάνουν το σύνολο των προγραμμάτων MBA των Ηνωμένων Πολιτειών που είναι διαπιστευμένα από την AACSB (Association to Advance Collegiate Schools of Business).

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση 3 γενικές μεταβλητές:

Αξιολόγηση ποιότητας (σχετική βαρύτητα 0,40)

Αξιολόγηση μεταπτυχιακών προγραμμάτων από τους διευθυντές τους (0,25)

Η αξιολόγηση αυτή γίνεται με βάση ερωτηματολόγιο που απευθύνεται στους διευθυντές των προγραμμάτων MBA, οι οποίοι καλούνται να αξιολογήσουν τα άλλα προγράμματα σε μια κλίμακα από το 1 ως το 5. Έχουν επίσης την επιλογή να μην αξιολογήσουν (επιλέγοντας «δεν γνωρίζω» μεταπτυχιακά προγράμματα για τα οποία δεν έχουν προσωπική άποψη. Στην έρευνα που ξεκίνησε το φθινόπωρο του 2017 το 40% των ερωτηθέντων απάντησαν στο ερωτηματολόγιο. Η βαθμολογία του κάθε προγράμματος είναι ο μέσος όρος των αξιολογήσεων που έλαβε. Οι απαντήσεις «δεν γνωρίζω» δεν υπολογίζονται στη βαθμολογία.

Αξιολόγηση από υπεύθυνους προσλήψεων (0,15)

Η μεταβλητή αυτή υπολογίζεται με βάση απαντήσεις σε ερωτηματολόγιο που απευθύνεται σε υπεύθυνους προσλήψεων εταιρειών. Οι ερωτώμενοι προτείνονται από τους διευθυντές προγραμμάτων MBA που έχουν αξιολογηθεί στο παρελθόν από την US News and World Report. Η αξιολόγηση γίνεται σε μια κλίμακα από το 1 ως το 5 ενώ οι ερωτώμενοι μπορούν και πάλι να επιλέξουν «δεν γνωρίζω» για την αξιολόγηση προγραμμάτων για τα οποία δεν έχουν προσωπική άποψη. Η βαθμολογία του κάθε προγράμματος είναι ο μέσος όρος των αξιολογήσεων που έλαβε. Οι απαντήσεις «δεν γνωρίζω» δεν υπολογίζονται στη βαθμολογία. Στην πιο πρόσφατη λίστα αξιολόγησης αποφασίστηκε να δοθεί η ελάχιστη βαθμολογία ως προς αυτήν τη μεταβλητή στα προγράμματα που έλαβαν λιγότερες από 10 αξιολογήσεις από υπεύθυνους προσλήψεων στις τελευταίες τρεις έρευνες. Τα δεδομένα αυτής της έρευνας συλλέχθηκαν από την Ipsos Public Affairs.

Επαγγελματική επιτυχία (σχετική βαρύτητα 0,35)

Μέσος αρχικός μισθός και μόνους (0,14)

Η μεταβλητή αυτή είναι ο μέσος αρχικός μισθός και το μόνους πρόσληψης των αποφοίτων του συγκεκριμένου έτους μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Οι πληροφορίες για τους μισθούς και τα μόνους προέρχονται απευθείας από τους αποφοίτους. Τα μόνους πρόσληψης σταθμίζονται με βάση το ποσοστό των αποφοίτων που δήλωσαν ότι έλαβαν μόνους πρόσληψης.

Ποσοστό απασχόλησης αποφοίτων (0.25)

Η μεταβλητή αυτή είναι το ποσοστό των αποφοίτων του συγκεκριμένου έτους που απασχολούνται. Οι απόφοιτοι που δεν βρίσκονται σε αναζήτηση εργασίας και οι απόφοιτοι για τους οποίους δεν υπάρχουν σχετικές πληροφορίες εξαιρούνται από τον υπολογισμό.

Αν το ποσοστό των αποφοίτων για το οποίο δεν υπάρχουν σχετικές πληροφορίες είναι πολύ υψηλό τότε αυτή η μεταβλητή δεν υπολογίζεται καθόλου για το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Το ποσοστό απασχόλησης υπολογίζεται για δύο διαφορετικές χρονικές στιγμές: Κατά την αποφοίτηση (με σχετική βαρύτητα 0.07) και τρεις μήνες μετά την αποφοίτηση (με σχετική βαρύτητα 0.14).

Επιλεκτικότητα σπουδαστών (σχετική βαρύτητα 0.25)

Μέση βαθμολογία εξετάσεων GMAT και GRE (0.1625)

Η μεταβλητή αυτή είναι η μέση βαθμολογία GMAT και η μέση βαθμολογία εξετάσεων GRE των νεοεισερχόμενων σπουδαστών για το συγκεκριμένο έτος. Η εξέτασεις GRE είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς για την είσοδο σε μεταπτυχιακά προγράμματα συνεπώς η συμπερίληψή τους στην έρευνα είναι ένα κοινό μέτρο αξιολόγησης όλων των νεοεισερχόμενων σπουδαστών. Οι βαθμολογίες GMAT και GRE προσμετρώνται με ίση βαρύτητα εφόσον υπάρχουν πληροφορίες και για τις δύο.

Στην τελευταία έρευνα (το 2017) αποφασίστηκε ότι τα προγράμματα που θα αξιολογηθούν θα πρέπει να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις βαθμολογίες εξετάσεων GMAT και GRE για τουλάχιστον το 50% των νεοεισερχόμενων σπουδαστών. Προγράμματα που παρείχαν στην έρευνα τις βαθμολογίες μικρότερου αριθμού νεοεισερχομένων σπουδαστών λαμβάνουν χαμηλότερη βαθμολογία σε αυτή τη μεταβλητή.

Η μείωση της βαθμολογίας είναι ανάλογη με το ποσοστό των νεοεισερχόμενων σπουδαστών για τους οποίους η σχολή παρείχε τις σχετικές πληροφορίες σε σχέση με το όριο του 50%. Για παράδειγμα, αν σε μία σχολή μονάχα το 25% των νεοεισερχόμενων σπουδαστών κατέθεσε βαθμολογίες GMAT ή GRE τότε για τον υπολογισμό αυτής της μεταβλητής οι βαθμολογίες σταθμίζονται με συντελεστή 50%.

Μέση βαθμολογία GPA (grade point average) των νεοεισερχόμενων σπουδαστών (0.075)

Η μεταβλητή αυτή είναι η μέση βαθμολογία του πρώτου πτυχίου των νεοεισερχόμενων σπουδαστών. Αντίστοιχα με τις βαθμολογίες στις εξετάσεις GMAT και GRE που αναφέρθηκαν πιο πάνω τα προγράμματα που παρείχαν αυτές τις πληροφορίες για ποσοστό νεοεισερχομένων σπουδαστών μικρότερο του 50% λαμβάνουν αντιστοίχως χαμηλότερη βαθμολογία σε αυτή τη μεταβλητή. Η μείωση της βαθμολογίας υπολογίζεται με τον ίδιο τρόπο.

Ποσοστό αποδοχής (0.0125)

Είναι ο λόγος του αριθμού των νεοεισερχόμενων σπουδαστών προς τον συνολικό αριθμό αιτήσεων που έλαβε το κάθε πρόγραμμα.

Συνολική Βαθμολογία

Όλες οι μεταβλητές κανονικοποιούνται ως προς το μέσο όρο τους και στη συνέχεια σταθμίζονται και αθροίζονται. Το πρόγραμμα με την υψηλότερη συνολική αξιολόγηση λαμβάνει βαθμολογία ίση με 100. Η βαθμολογία όλων των υπόλοιπων προγραμμάτων υπολογίζεται ως ποσοστό της βαθμολογίας του προγράμματος με την υψηλότερη συνολική αξιολόγηση. Τέλος τα προγράμματα κατατάσσονται κατά φθίνουσα συνολική βαθμολογία.

Για να εμφανίζεται ένα πρόγραμμα στη λίστα θα πρέπει τουλάχιστον 20 από τους αποφοίτους του να είναι σε αναζήτηση εργασίας. Επίσης, για να ληφθούν υπ' όψιν τα στοιχεία που παρέχουν τα πανεπιστημιακά τμήματα σχετικά με την απασχόληση των αποφοίτων θα πρέπει τουλάχιστον το 50% των αποφοίτων να βρίσκονται σε αναζήτηση εργασίας. Σε περίπτωση που ένα πρόγραμμα δεν πληροί και τις δύο παραπάνω προϋποθέσεις τότε δεν συγκαταλέγεται στα αξιολογημένα προγράμματα. Τα μη αξιολογημένα προγράμματα δημοσιεύονται σε αλφαβητική σειρά στο τέλος της λίστας.

4.9 Μεθοδολογία αξιολόγησης προγραμμάτων MBA από το περιοδικό Bloomberg Businessweek

Το Business Week είναι ένα αμερικανικό εβδομαδιαίο περιοδικό οικονομικής ύλης που ξεκίνησε να κυκλοφορεί το 1929. Από το 2009 και μετά δημοσιεύεται από τον όμιλο Bloomberg με την επωνυμία Bloomberg Businessweek. Το περιοδικό δημοσίευσε την πρώτη λίστα αξιολόγησης μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA το 1988 και συνέχισε να δημοσιεύει λίστες αξιολόγησης κάθε δύο χρόνια μέχρι το 2012 και κάθε χρόνο από το 2012 μέχρι σήμερα. Η μεθοδολογία που ακολουθεί έχει υποστεί μια σειρά από σημαντικές αλλαγές συνεπώς η άμεση σύγκριση των αξιολογήσεων διαφορετικών ετών δεν είναι εύκολη. Η μεθοδολογία που παρουσιάζεται εδώ είναι η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για τη λίστα αξιολόγησης του 2018.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιεί το Bloomberg Businessweek βασίζεται στην αξιολόγηση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων από τους σπουδαστές, τους πρόσφατους αποφοίτους και τις εταιρείες που προσλαμβάνουν αποφοίτους MBA. Για την αξιολόγηση του 2018 έγινε έρευνα μέσω ερωτηματολογίων η οποία περιλάμβανε 10.473 σπουδαστές, 15.050 αποφοίτους και 3.698 εργοδότες. Η έρευνα επίσης περιέλαβε πληροφορίες σχετικά με την επαγγελματική απασχόληση και τους μισθούς των αποφοίτων, οι οποίες προέρχονται από τα πανεπιστημιακά τμήματα. Από αυτές τις πληροφορίες υπολογίζονται τέσσερις δείκτες με βάση τους οποίους γίνεται η

αξιολόγηση. Οι δείκτες είναι α) οι απολαβές (compensation), β) η μάθηση (learning), γ) η δικτύωση (networking) και η επιχειρηματικότητα (entrepreneurship). Η μεθοδολογία προέκυψε μετά από συνομιλίες με 43 αντιπροσώπους σχολών οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων και έχει ως κύριο σκοπό να βοηθήσει υποψήφιους σπουδαστές να επιλέξουν το πρόγραμμα MBA το οποίο θα παρακολουθήσουν.

Σε ό,τι αφορά την στάθμιση των τεσσάρων αυτών μεταβλητών το Bloomberg Businessweek αποφάσισε να ακολουθήσει τη σύσταση των αντιπροσώπων των σχολών και να επιλέξει τη σχετική βαρύτητα των τεσσάρων μεταβλητών με βάση τις προτιμήσεις των σπουδαστών, αποφοίτων και στελεχών εταιρειών που συμμετείχαν στην έρευνα.

Οι σχετικές βαρύτητες παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 4: Μεταβλητές μεθοδολογίας Bloomberg BusinessWeek

Δείκτης	Σχετική βαρύτητα
Απολαβές	38.6%
Δικτύωση	27.9%
Μάθηση	23.1%
Επιχειρηματικότητα	10.5%

Απολαβές: Οι απολαβές είναι η σημαντικότερη προτεραιότητα για τους σπουδαστές και τους αποφοίτους. Η μεταβλητή αυτή προκύπτει με βάση το μισθό αμέσως μετά την αποφοίτηση, τις απολαβές των αποφοίτων αυτή τη στιγμή, το ποσοστό των αποφοίτων που έχουν βρει απασχόληση μέσα σε διάστημα τριών μηνών από την αποφοίτησή τους, το ποσοστό των αποφοίτων που λαμβάνουν μόνους και το ύψος των μόνους.

Δικτύωση: Οι σπουδαστές και οι απόφοιτοι θεωρούν ότι η δικτύωση είναι ένα από τα σημαντικότερα οφέλη που αποκομίζουν από τις σπουδές τους. Η μεταβλητή αυτή περιλαμβάνει παραμέτρους όπως η ποιότητα των δικτύων που δημιουργούν οι σπουδαστές και οι απόφοιτοι, οι επαφές μεταξύ αποφοίτων και σπουδαστών, τα γραφεία διασύνδεσης των πανεπιστημιακών τμημάτων και τη φήμη του κάθε προγράμματος MBA στα μάτια των εταιρειών που προσλαμβάνουν αποφοίτους.

Μάθηση: Η ποιότητα της εκπαίδευσης έχει κεντρική σημασία για τα μεταπτυχιακά προγράμματα. Για τον υπολογισμό αυτής της μεταβλητής λαμβάνονται υπ' όψιν το πρόγραμμα σπουδών και η επικέντρωσή του σε πραγματικά επιχειρηματικά θέματα, η έμφαση στην καινοτομία, την επίλυση προβλημάτων και τη στρατηγική σκέψη, ο

βαθμός υποστήριξης των σπουδαστών από τους διδάσκοντες, αριθμός των σπουδαστών ανά τάξη και η συνεργασία μεταξύ των σπουδαστών.

Επιχειρηματικότητα: Οι σπουδαστές και οι απόφοιτοι θεωρούν ότι η επιχειρηματικότητα πρέπει να έχει κεντρική σημασία στην εκπαίδευσή τους ακόμα και αν δεν σκοπεύουν οι ίδιοι να δημιουργήσουν δική τους επιχείρηση. Τα δεδομένα που υπεισέρχονται στον υπολογισμό αυτής της μεταβλητής προέρχονται και από τους σπουδαστές και από τα στελέχη των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα. Οι σπουδαστές και οι απόφοιτοι αξιολόγησαν το κατά πόσο η σχολή τους προωθούσε την επιχειρηματικότητα ως μια πιθανή καριέρα για αυτούς και την ποιότητα της εκπαίδευσης σχετικά με την έναρξη δικής τους επιχείρησης. Τα στελέχη των επιχειρήσεων αξιολόγησαν τις σχολές ως προς το κατά πόσο οι απόφοιτοί τους επιδεικνύουν ιδιαίτερες επιχειρηματικές δεξιότητες και φιλοδοξία.

Με βάση τη μεθοδολογία αυτή το Bloomberg αξιολόγησε 124 σχολές Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων από όλο τον κόσμο, εκ των οποίων οι 92 έχουν την έδρα τους στις Ηνωμένες Πολιτείες. Προϋπόθεση για να επιλεγούν σχολές σε μη αγγλόφωνες χώρες ήταν το πρόγραμμά τους να διδάσκεται ως επί των πλείστων στα αγγλικά. Από όλες τις σχολές απαιτήθηκε να αποσταλούν δεδομένα για την επαγγελματική απασχόληση των σπουδαστών τους οι οποίοι αποφοίτησαν το 2017. Στη συνέχεια το Bloomberg απέστειλε στις σχολές ερωτηματολόγια τα οποία απευθύνονται στις εξής τρεις κατηγορίες ενδιαφερομένων:

Σπουδαστές που αποφοίτησαν μεταξύ Οκτωβρίου 2017 και Σεπτεμβρίου 2018.

Απόφοιτοι που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους μεταξύ Οκτωβρίου 2009 και Σεπτεμβρίου 2012.

Εργοδότες που προσέλαβαν αποφοίτους του προγράμματος σε θέσεις πλήρους απασχόλησης μέσα στο 2016 και το 2017.

Ζητήθηκε από τις σχολές να ακολουθήσουν συγκεκριμένους κανόνες δεοντολογίας που μεταξύ άλλων προβλέπουν ότι οι ενδιαφερόμενοι επιλέγουν ελεύθερα να συμμετάσχουν στην έρευνα και να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο με βάση την κρίση τους, χωρίς μεροληψία και χωρίς να τους ασκηθούν πιέσεις από τη σχολή ή τους συναδέλφους τους.

Τέλος, δεν αξιολογήθηκαν σχολές οι οποίες δεν παρέδωσαν έναν ελάχιστο αριθμό ερωτηματολογίων, ο οποίος εξαρτάται από τον αριθμό των αποφοίτων τους για τις χρονιές για τις οποίες έγινε η αξιολόγηση. Σχολές που παρέδωσαν επαρκή αριθμό ερωτηματολογίων σπουδαστών αλλά όχι επαρκή αριθμό ερωτηματολογίων εργοδοτών αξιολογήθηκαν μόνο με βάση τις μεταβλητές που βασίζονται στα ερωτηματολόγια σπουδαστών.

Όλα τα ερωτηματολόγια ανεξαρτήτως κατηγορίας ενδιαφερομένων στους οποίους απευθύνονται περιλαμβάνουν δύο κατηγορίες ερωτήσεων.

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει ερωτήσεις που καλούν τους ενδιαφερόμενους να κατατάξουν κατά σειρά σημαντικότητας συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους επέλεξαν να παρακολουθήσουν το μεταπτυχιακό τους πρόγραμμα (αν είναι απόφοιτοι) ή συγκεκριμένα κριτήρια με βάση τα οποία επέλεγον να προσλάβουν υποψήφιους εργαζομένους (αν είναι εργοδότες). Κάθε ένας από τους λόγους παρακολούθησης του προγράμματος και τα κριτήρια πρόσληψης συνδέονται με κάποια από τις τέσσερις βασικές μεταβλητές της αξιολόγησης, και η στάθμιση των τεσσάρων μεταβλητών έγινε με βάση τις απαντήσεις των ενδιαφερομένων σε αυτήν την κατηγορία ερωτήσεων. Η δεύτερη κατηγορία ερωτήσεων καλεί τους ενδιαφερόμενους να απαντήσουν σε συγκεκριμένες προτάσεις σε μια κλίμακα από το 1 ως το 5 (Διαφωνώ απόλυτα έως Συμφωνώ απόλυτα). Καθεμία από αυτές τις προτάσεις συνδέεται με μία από τις τέσσερις βασικές μεταβλητές της αξιολόγησης.

Η αξιολόγηση περιλαμβάνει μια επιπλέον στάθμιση με σκοπό να δώσει μεγαλύτερο βάρος κατά σειρά στους παλαιότερους απόφοιτους, έπειτα στους εργοδότες και τέλος στους πιο πρόσφατους απόφοιτους. Κατά την εκτίμηση του Bloomberg, οι παλαιότεροι απόφοιτοι βρίσκονται συγκριτικά σε πιο πλεονεκτική θέση σε ότι αφορά την αξιολόγηση των προγραμμάτων που παρακολούθησαν, καθώς έχουν μεγαλύτερη επαγγελματική εμπειρία. Οι εργοδότες γνωρίζουν τις απαιτήσεις τους συνεπώς δίνεται στις απόψεις τους η δεύτερη υψηλότερη βαρύτητα ενώ οι πιο πρόσφατοι απόφοιτοι έχουν τη λιγότερη επαγγελματική εμπειρία και τη χαμηλότερη βαρύτητα.

Η σχετική αυτή βαρύτητα εφαρμόζεται για την υπολογισμό της μέσης βαθμολογίας ως προς τις μεταβλητές της Μάθησης, της Δικτύωσης και της Επιχειρηματικότητας. Παρατηρήθηκε ότι οι εργοδότες που ήταν οι ίδιοι απόφοιτοι σχολών Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων αξιολογούσαν τις σχολές των οποίων ήταν απόφοιτοι κατά μέσο όρο 15% υψηλότερη βαθμολογία έγινε μια τροποποίηση των αξιολογήσεων σε αυτές τις περιπτώσεις ώστε να διορθωθεί αυτή η μεροληψία.

Η μεταβλητή Απολαβές υπολογίστηκε κατά 25% με βάση τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια και κατά 75% με βάση τα δεδομένα απασχόλησης που ζητήθηκαν από τις σχολές. Το 75% συνίσταται από τις εξής παραμέτρους:

Πίνακας 5: Στάθμιση δεδομένων απασχόλησης αποφοίτων (μεθοδολογία Bloomberg BusinessWeek)

Μέσος μισθός μετά την αποφοίτηση	30%
Διάμεσος τρέχων μισθός αποφοίτων	22.5%
Ποσοστό των αποφοίτων που βρήκαν απασχόληση μέσα σε 3 μήνες από την	11.25%

αποφοίτησή τους	
Ποσοστό των σπουδαστών οι οποίοι έλαβαν μπόνους πρόσληψης	5.626%
Μέσο ύψος μπόνους πρόσληψης	5.626%

Η μέσες απολαβές αξιολογήθηκαν με βάση την τυπική απόκλιση. Οι απολαβές των σπουδαστών σε χώρες εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών μετατράπηκαν σε δολάρια με βάση την πιο κοντινή χρονικά διαθέσιμη ισοτιμία αλλά δεν έγινε υπολογισμός με βάση την αγοραστική δύναμη.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας ενθαρρύνει την εύκολη πρόσβαση των υποψηφίων σπουδαστών στις πληροφορίες που είναι σημαντικότερες για την επιλογή τους. Για αυτόν το σκοπό είναι εύκολο για τους υποψήφιους σπουδαστές να εντοπίσουν πληροφορίες για συγκεκριμένα προγράμματα MBA με γεωγραφικά κριτήρια, να συγκρίνουν διαφορετικές σχολές και προγράμματα μεταξύ τους και να βρουν σε ποιους κλάδους βρίσκουν απασχόληση οι απόφοιτοι και με το ύψος των απολαβών τους. Επίσης, κάθε μεταπτυχιακό πρόγραμμα που συμμετέχει στην αξιολόγηση έχει τη δική του σελίδα στην οποία συνοψίζονται οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν για αυτό κατά την έρευνα. Στη σελίδα αυτή περιλαμβάνονται επίσης σχόλια από τους σπουδαστές και αποφοίτους κάθε προγράμματος τα οποία προέρχονται από τα ερωτηματολόγια. Τα σχόλια για το κάθε πρόγραμμα επιλέγονται βάσει αλγορίθμου με σκοπό να είναι όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικά για το αντίστοιχο πρόγραμμα.

5 Ανάλυση αποτελεσμάτων

5.1 Συγκριτική ανάλυση των μεθόδων αξιολόγησης

Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο οι μεθοδολογίες που παρουσιάσαμε αναλυτικά καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος προσεγγίσεων στην αξιολόγηση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA. Σχεδόν όλες οι μεθοδολογίες περιλαμβάνουν στην αξιολόγησή τους μεταβλητές με τις οποίες προσπαθούν να αξιολογήσουν τα οφέλη ενός προγράμματος MBA στην επαγγελματική πορεία των αποφοίτων καθώς και μεταβλητές που αφορούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά κάθε προγράμματος από καθαρά ακαδημαϊκή άποψη. Πολλές από τις μεθοδολογίες συνυπολογίζουν και τα χαρακτηριστικά των σπουδαστών (βαθμολογίες, δημογραφικά χαρακτηριστικά, κλπ) στην αξιολόγησή τους. Οι μεθοδολογίες επίσης διαφέρουν στο βαθμό κατά τον οποίο χρησιμοποιούν ποιοτικά ερωτήματα στην έρευνά τους ή στηρίζονται κυρίως σε ποσοτικά δεδομένα.

Στον παρακάτω πίνακα συνοψίζονται κάποια βασικά στοιχεία για τις παραπάνω μεθόδους αξιολόγησης.

Πίνακας 6: Εύρος, πηγή πληροφοριών και συχνότητα διαφορετικών μεθοδολογιών αξιολόγησης

Περιοδικό/ Οργανισμός	Πηγή πληροφοριών	Γεωγραφική κάλυψη	Συχνότητα	Πρώτη αξιολόγηση
Forbes	Απόφοιτοι	Διακριτές αξιολογήσεις για ΗΠΑ και υπόλοιπο κόσμο	Κάθε 2 χρόνια	1999
Financial Times	Απόφοιτοι και σχολές	Παγκόσμια αξιολόγηση	Κάθε χρόνο	1999
Economist	Σπουδαστές, απόφοιτοι και σχολές	Παγκόσμια αξιολόγηση	Κάθε χρόνο	2001
QS	Σπουδαστές, απόφοιτοι, σχολές, ακαδημαϊκοί και εργοδότες	Παγκόσμια αξιολόγηση	Κάθε χρόνο	1990
Princeton Review	Σπουδαστές, απόφοιτοι, σχολές,	Μόνο ΗΠΑ	Κάθε χρόνο	2002

	ακαδημαϊκοί και εργοδότες			
CNN Expansion	Σχολές, απόφοιτοι, αναγνώστες	Παγκόσμια αξιολόγηση	Κάθε χρόνο	2006
US News and World Report	Σχολές, εργοδότες και απόφοιτοι	Μόνο ΗΠΑ	Κάθε χρόνο	1990
Bloomberg BusinessWeek	Σπουδαστές, απόφοιτοι και σχολές	Παγκόσμια αξιολόγηση	Κάθε 2 χρόνια μέχρι το 2012. Κάθε χρόνο από τότε	1988

Από την παραπάνω ανάλυση μπορούμε να διακρίνουμε δύο βασικές προσεγγίσεις ως προς τις μεθοδολογίες αξιολόγησης μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA. Η πρώτη προσέγγιση στηρίζεται σε έρευνες που απευθύνονται στους σπουδαστές και στους αποφοίτους των διαφόρων προγραμμάτων καθώς και σε στοιχεία που προέρχονται από τις ίδιες τις σχολές. Με βάση όλες αυτές τις πληροφορίες υπολογίζεται ένα πλήθος μεταβλητών, ποιοτικών και ποσοτικών, οι οποίες σταθμίζονται για τον υπολογισμό της τελικής αξιολόγησης κάθε σχολής. Οι ακριβείς μεταβλητές και οι σχετικοί τους συντελεστές βαρύτητας ασφαλώς διαφέρουν ανάμεσα στις διαφορετικές μεθοδολογίες αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις οι ποσοτικές μεταβλητές έχουν υψηλή βαρύτητα. Αυτού του είδους την προσέγγιση ακολουθούν οι μεθοδολογίες των Financial Times, του Economist, της Princeton Review και του CNN Expansion.

Η μεθοδολογία των Financial Times στηρίζεται κατά 59% στις απαντήσεις των σπουδαστών σε ερωτηματολόγια και κατά 41% σε πληροφορίες που αντλούν από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Δίνει έμφαση σε ποσοτικές μεταβλητές που μπορούν να προσδιοριστούν με ακρίβεια όπως οι απολαβές των αποφοίτων και η αύξηση των απολαβών τους μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Αξιολογεί τις σχολές με κριτήρια όπως το ποσοστό των διδασκόντων με διδακτορικό τίτλο, ενώ ξεχωρίζει από άλλες μεθοδολογίες για την έμφαση που δίνει στο ερευνητικό έργο της σχολής, το οποίο επίσης προσπαθεί να μετρήσει με ποσοτικό τρόπο. Παρ' όλα αυτά η μεγαλύτερη βαρύτητα δίνεται στη σύγκριση του μισθού των αποφοίτων πριν και μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Η μεθοδολογία του Economist επίσης στηρίζεται ως επί των πλείστων σε ποσοτικά δεδομένα (80% της αξιολόγησης) ενώ περιλαμβάνει και ένα ερωτηματολόγιο με το

οποίο αξιολογεί ποιοτικές μεταβλητές (το 20% της αξιολόγησης). Η λογική της αξιολόγησης είναι παρόμοια με εκείνη των Financial Times, αλλά περιλαμβάνει υψηλότερο αριθμό ποσοτικών μεταβλητών καθεμία από τις οποίες συνεισφέρει λιγότερο στην τελική βαθμολογία. Γενικά εστιάζει κυρίως στις επαγγελματικές ευκαιρίες των αποφοίτων μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος και στην εκπαιδευτική εμπειρία, η οποία καθορίζεται από παραμέτρους όπως τα μορφωτικά και ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά των άλλων σπουδαστών και τα ακαδημαϊκά προσόντα των διδασκόντων. Είναι συνεπώς μια μεθοδολογία που όπως οι περισσότερες δίνει μεγάλη σημασία στις επαγγελματικές ευκαιρίες των αποφοίτων αλλά δίνει εξίσου υψηλή βαρύτητα στην ακαδημαϊκή αριστεία τόσο των διδασκόντων όσο και των υπόλοιπων σπουδαστών του προγράμματος. Η μεθοδολογία έχει επίσης την ιδιαιτερότητα ότι η βαθμολογία κάθε προγράμματος για μια δεδομένη χρονιά εξαρτάται εν μέρει από τη βαθμολογία του τις δύο προηγούμενες χρονιές και με αυτόν τον τρόπο οι αξιολογήσεις διατηρούν «μνήμη» της πορείας ενός προγράμματος στο χρόνο.

Η μεθοδολογία της Princeton Review είναι από τις πιο σύνθετες και εκτεταμένες, τόσο λόγω του μεγάλου αριθμού μεταβλητών που περιλαμβάνει όσο και του μεγάλου αριθμού προγραμμάτων MBA που αξιολογεί και του μεγάλου αριθμού ερωτηματολογίων που απαιτούνται για την αξιολόγησή τους. Η ειδοποιός της διαφορά από άλλες μεθοδολογίες είναι ότι ομαδοποιεί τις μεταβλητές της σε κατηγορίες και δημοσιεύει 18 διαφορετικές λίστες που περιλαμβάνουν τα αξιολογημένα ως καλύτερα μεταπτυχιακά προγράμματα ανά κατηγορία.

Η δεύτερη προσέγγιση είναι κυρίως ποιοτική και στηρίζεται σε έρευνες που εξετάζουν την άποψη ειδικών σχετικά με την αξία των διάφορων μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA. Τέτοιου είδους προσέγγιση ακολουθεί το Business Insider. Οι ειδικοί που σε αυτή την περίπτωση καλούνται να αξιολογήσουν τα διάφορα προγράμματα είναι οι πιθανοί εργοδότες των αποφοίτων. Σε άλλες περιπτώσεις η ανάλυση συμπεριλαμβάνει και τους διαχειριστές των μεταπτυχιακών προγραμμάτων ή και τους σπουδαστές, όπως στην περίπτωση της μεθοδολογίας της Quacquarelli Symonds. Αντίθετα με αυτές τις δύο μεθοδολογίες η μεθοδολογία που εφαρμόζει το περιοδικό Forbes στηρίζεται στον υπολογισμό μιας ποσοτικής μεταβλητής, αλλά είναι και η μόνη μεθοδολογία που περιλαμβάνει μία μονάχα μεταβλητή.

Η μεθοδολογία του Bloomberg BusinessWeek είναι επίσης μία από τις μεθοδολογίες που στηρίζονται κυρίως στις ποιοτικές απόψεις των ενδιαφερομένων. Προσπαθεί να διαπιστώσει ποια είναι τα προγράμματα MBA που προετοιμάζουν καλύτερα τους σπουδαστές για την επαγγελματική τους πορεία μετά την αποφοίτησή τους και προσεγγίζει το συγκεκριμένο ερώτημα από διάφορες κατευθύνσεις. Μεγαλύτερη βαρύτητα δίνεται στην άποψη των εργοδοτών και κατά δεύτερο λόγο στην άποψη των αποφοίτων, οι οποίοι έχουν και αυτοί κάποια χρόνια επαγγελματικής εμπειρίας. Ποσοτικές μεταβλητές όπως οι μισθοί των αποφοίτων και η ευκολία εύρεσης

εργασίας από αυτούς μετρώνται αλλά έχουν συγκριτικά χαμηλότερη βαρύτητα σε σχέση με την ποιοτική έρευνα.

Η μεθοδολογία του US News and World Report προσπαθεί να διατηρήσει μια ισορροπία ανάμεσα στην ποιοτική και την ποσοτική προσέγγιση, καθώς το 40% της αξιολόγησης προέρχεται από ποιοτική έρευνα και το 60% προέρχεται από ποσοτικά δεδομένα. Επίσης περιλαμβάνει τόσο την άποψη των εργοδοτών και την ευκολία εύρεσης εργασίας για τους αποφοίτους όσο και τη φήμη κάθε προγράμματος στα μάτια των ακαδημαϊκών και την επιλεκτικότητα κάθε προγράμματος ως προς τους νέους σπουδαστές που αποδέχεται.

Η πρώτη προσέγγιση φαίνεται καταρχάς να είναι αντικειμενικότερη, καθώς δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα σε μετρήσιμες ποσοτικές μεταβλητές, ενώ η δεύτερη βασίζεται στην υποκειμενική αντίληψη ενδιαφερομένων (για παράδειγμα τη διοίκηση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων ή τους πιθανούς εργοδότες). Πολλές από τις μεθοδολογίες συνδυάζουν σε κάποιο βαθμό τις δύο προσεγγίσεις. Στη μεθοδολογία της US News and World Report οι δύο προσεγγίσεις έχουν περίπου την ίδια βαρύτητα.

Από τη σύγκριση των παραπάνω μεθοδολογιών προκύπτει ότι υπάρχει μια μεγάλη γκάμα διαφορετικών προσεγγίσεων στο ερώτημα της αξιολόγησης μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA. Οι πιο πολλές μεθοδολογίες αντλούν στατιστικά στοιχεία απευθείας από τα πανεπιστημιακά τμήματα που αξιολογούν, συνδυάζοντάς τα με ποιοτική έρευνα που απευθύνεται στους σπουδαστές ή/και στους απόφοιτους των τμημάτων. Όλες οι μεθοδολογίες περιλαμβάνουν μια βασική μεταβλητή με την οποία προσπαθούν να αποτυπώσουν τις συνέπειες της ολοκλήρωσης ενός προγράμματος MBA στην επαγγελματική σταδιοδρομία και στις οικονομικές απολαβές των αποφοίτων. Η μεταβλητή αυτή έχει σημαντική βαρύτητα και τυπικά καλύπτει τουλάχιστον το 30-40% της συνολικής αξιολόγησης. Σε πολλές μεθοδολογίες, όπως για παράδειγμα η μεθοδολογία του Economist οι οικονομικές απολαβές των αποφοίτων αποτελούν μονάχα μία από τις παραμέτρους που σχετίζονται με την επαγγελματική σταδιοδρομία. Επίσης, συχνά γίνεται σύγκριση των απολαβών των αποφοίτων πριν και μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος MBA, με σκοπό να υπολογιστεί η επιστροφή επί της επένδυσης για τους αποφοίτους. Στον υπολογισμό αυτό υπεισέρχονται παραδοχές οι οποίες διαφοροποιούνται ανάμεσα στις διάφορες μεθοδολογίες.

Δύο βασικές παράμετροι που διαφοροποιούν τις μεθοδολογίες μεταξύ τους είναι το κατά πόσο εξετάζουν τους εργοδότες των αποφοίτων (πραγματικούς ή δυνητικούς), καθώς και το αν περιλαμβάνουν το ερευνητικό έργο των σχολών ως σημαντική μεταβλητή αξιολόγησης.

Μέρος των πιο διαδεδομένων μεθοδολογιών αξιολόγησης αφορούν κυρίως τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και είτε εξετάζουν αποκλειστικά αμερικανικά πανεπιστήμια, είτε εξετάζουν πανεπιστήμια και από άλλες χώρες αλλά δημοσιεύονται

σε αμερικανικά περιοδικά ή από αμερικανικούς οργανισμούς. Από τις μεθοδολογίες που αναλύσαμε αυτές των Financial Times, Economist και Quacquarelli Symonds έχουν παγκόσμιο εύρος και εξετάζουν μεγαλύτερο αριθμό ευρωπαϊκών πανεπιστημίων από τις υπόλοιπες. Οι δύο πρώτες ανήκουν στην κατηγορία των περισσότερο ποσοτικών, λεπτομερών μεθοδολογιών ενώ η τελευταία στηρίζεται περισσότερο στην ποιοτική εκτίμηση ακαδημαϊκών και δυνητικών εργοδοτών ως προς το ποια προγράμματα είναι πιο αξιόλογα.

5.2 Αποτελέσματα διαφορετικών μεθοδολογιών αξιολόγησης

Στους παρακάτω πίνακες (πίνακας 8, πίνακας 9) γίνεται μια σύγκριση των αποτελεσμάτων ορισμένων από τις μεθοδολογίες που προαναφέρθηκαν. Ενδεικτικά παρουσιάζονται τα αξιολογούμενα ως κορυφαία προγράμματα MBA σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έρευνα του περιοδικού Forbes (<https://www.forbes.com/business-schools/list/#tab:rank>) και συγκρίνεται η κατάταξή τους στην κατάταξη του Forbes σε σχέση με τη θέση τους στις πιο πρόσφατες κατατάξεις άλλων μεθοδολογιών.

Πίνακας 7: Σύγκριση 10 κορυφαίων προγραμμάτων του 2018 με βάση διαφορετικών μεθοδολογιών αξιολόγησης

Σχολές	Forbes (2017)	US News (2018)	Bloomberg BusinessWeek (2018)	Economist (2018)	Quacquarelli Symonds 2018	Financial Times 2018
Pennsylvania: Wharton	1	3	2	4	6	3
Stanford Business School	2	4	1	5	4	1
Harvard Business School	3	1	3	3	1	5
Northwestern: Kellogg	4	6	8	2	14	12
Dartmouth: Tuck	5	10	20	12	44	16
Columbia	6	9	7	10	8	7
Chicago: Booth	7	2	5	1	12	6
MIT: Sloan	8	5	4	16	7	9
UC Berkeley: Haas	9	7	6	11	11	10

Cornell: Johnson	10	15	11	20	36	17
------------------	----	----	----	----	----	----

Στον πίνακα αυτόν φαίνεται ότι υπάρχει μια σχετική συμφωνία σε σχέση με τις αξιολογήσεις των καλύτερων προγραμμάτων. Ανάμεσα στις αξιολογήσεις των Forbes, US News και Bloomberg Businessweek εμφανίζονται οκτώ κοινές σχολές ανάμεσα στις 10 κορυφαίες. Οι αξιολογήσεις των Economist, Quacquarelli Symonds και Financial Times αποκλίνουν σε σχέση με τις προηγούμενες, αν και περιλαμβάνουν περίπου τις μισές σχολές της κατάταξης του Forbes ανάμεσα στις δέκα τους κορυφαίες. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 8), οι αξιολογήσεις των Quacquarelli Symonds και Financial Times βγάζουν παρεμφερή αποτελέσματα μεταξύ τους, ενώ μαζί με την αξιολόγηση του Economist περιλαμβάνουν περισσότερα ευρωπαϊκά προγράμματα σε σχέση με τις άλλες αξιολογήσεις.

Πίνακας 8: Σύγκριση αξιολογήσεων QS, FT και Economist

Σχολές	Quacquarelli Symonds 2018	Financial Times 2018	Economist (2018)
Harvard Business School	1	5	3
INSEAD	2	2	19
HEC Paris	3	21	15
Stanford Business School	4	1	5
London Business School	5	4	27
Pennsylvania: Wharton	6	3	4
MIT: Sloan	7	9	16
Columbia	8	7	10
Oxford (Said)	9	27	78
IE Business School	10	-	63

Παρά τις διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις οι μεθοδολογίες που αναλύσαμε τείνουν να συγκλίνουν όσον αφορά την αξιολόγηση των διάφορων προγραμμάτων, ειδικά σε ότι αφορά τις κορυφαίες θέσεις της κατάταξης. Εξετάζοντας τις πιο πρόσφατες αξιολογήσεις βλέπουμε ότι ανάμεσα στις τρεις πιο «αμερικανοκεντρικές»

μεθοδολογίες υπάρχουν οκτώ κοινές σχολές ανάμεσα στις δέκα κορυφαίες κάθε αξιολόγησης. Οι μεθοδολογίες που περιλαμβάνουν ευρωπαϊκά προγράμματα αξιολογούν προγράμματα MBA των γαλλικών INSEAD και HEC Paris και του βρετανικού London Business School ως τα κορυφαία της Ευρώπης.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα 15 κορυφαία προγράμματα σύμφωνα με τη μεθοδολογία των Financial Times για τις χρονιές 2015-2019. Με έντονα στοιχεία είναι σημειωμένα τα προγράμματα που εμφανίζονται ανάμεσα στα κορυφαία 15 και τις πέντε αυτές χρονιές. Από τα 10 κορυφαία προγράμματα του 2019 παρατηρούμε ότι τα εννιά εμφανίζονται και στις τέσσερις προηγούμενες χρονιές, ενώ επτά από αυτά εμφανίζονται ανάμεσα στα 10 κορυφαία για κάθε χρονιά. Η μόνη εξαίρεση είναι το MBA του China Europe International Business School (CEIBS), το οποίο το 2016 δεν εμφανίζεται ανάμεσα στα 15 κορυφαία των Financial Times (εκείνη τη χρονιά ήταν το νούμερο 17 στην κατάταξη). Παρόμοιο φαινόμενο εμφανίζεται και σε άλλες μεθοδολογίες αξιολόγησης (Morgeson και Nahrgang, 2008). Οι κατατάξεις των αξιολογούμενων ως κορυφαίων προγραμμάτων διατηρούνται σχετικά σταθερές με το πέρασμα του χρόνου ενώ οι κατατάξεις των προγραμμάτων που βρίσκονται στη μέση ή στο κάτω μέρος της κατάταξης είναι σημαντικά πιο ευμετάβλητες.

Πίνακας 9: Κορυφαία προγράμματα 2015-2019 (Financial Times)

Κατάταξη	2019	2018	2017	2016	2015
1	Stanford Graduate School of Business	Stanford Graduate School of Business	Insead	Insead	Harvard Business School
2	Harvard Business School	Insead	Stanford Graduate School of Business	Harvard Business School	London Business School
3	Insead	University of Pennsylvania: Wharton	University of Pennsylvania: Wharton	London Business School	University of Pennsylvania: Wharton
4	University of Pennsylvania: Wharton	London Business School	Harvard Business School	University of Pennsylvania: Wharton	Stanford Graduate School of Business
5	Ceibs	Harvard Business School	University of Cambridge: Judge	Stanford Graduate School of Business	Insead
6	London Business School	University of Chicago: Booth	London Business School	Columbia Business School	Columbia Business School

7	University of Chicago: Booth	Columbia Business School	Columbia Business School	University of California at Berkeley: Haas	Iese Business School
8	MIT: Sloan	Ceibs	IE Business School	University of Chicago: Booth	MIT: Sloan
9	Columbia Business School	MIT: Sloan	University of Chicago: Booth	MIT: Sloan	University of Chicago: Booth
10	University of California at Berkeley: Haas	University of California at Berkeley: Haas	Iese Business School	University of Cambridge: Judge	University of California at Berkeley: Haas
11	Yale School of Management	Iese Business School	Ceibs	Northwestern University: Kellogg	Ceibs
12	Iese Business School	Northwestern University: Kellogg	Northwestern University: Kellogg	IE Business School	IE Business School
13	University of Oxford: Said	University of Cambridge: Judge	MIT: Sloan	IMD Business School	University of Cambridge: Judge
14	Northwestern University: Kellogg	HKUST Business School	University of California at Berkeley: Haas	HKUST Business School	HKUST Business School
15	Dartmouth College: Tuck	Yale School of Management	HKUST Business School	HEC Paris	Northwestern University: Kellogg

Με βάση την παραπάνω ανάλυση μπορούν να δοθούν απαντήσεις στα ερωτήματα που τέθηκαν στην εισαγωγή αυτής της εργασίας.

Υπάρχει μεγάλο εύρος προσεγγίσεων στην αξιολόγηση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων MBA και είναι εμφανές ότι τα κριτήρια αξιολόγησης έχουν πολύ μεγάλη σημασία για την αξιοπιστία και την αξία οποιασδήποτε λίστας αξιολόγησης. Τα βασικά ερωτήματα στα οποία προσπαθεί να απαντήσει κάθε μεθοδολογία αφορούν α) τα αποτελέσματα της ολοκλήρωσης ενός προγράμματος MBA στην επαγγελματική πορεία των αποφοίτων, β) τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των ίδιων των προγραμμάτων και γ) τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των σπουδαστών κάθε

προγράμματος. Οι μεθοδολογίες διαφέρουν ως προς τη σχετική βαρύτητα που δίνουν στα ερωτήματα αυτά, καθώς και στον τρόπο που προσπαθούν να τα απαντήσουν. Σε ό,τι αφορά τις χρησιμοποιούμενες μεταβλητές υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα στις μεθοδολογίες που προσεγγίζουν τα ερωτήματα χρησιμοποιώντας περισσότερο ποιοτικές έρευνες (οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν τους σπουδαστές, τους αποφοίτους, τους εργοδότες και ακαδημαϊκούς του συγκεκριμένου κλάδου) και αυτές που χρησιμοποιούν περισσότερο ποσοτικά στοιχεία όπως την αύξηση των οικονομικών απολαβών των αποφοίτων ή τον αριθμό δημοσιεύσεων των διδασκόντων κάθε προγράμματος.

Τα αποτελέσματα των διαφορετικών μεθοδολογιών δεν είναι φυσικά ταυτόσημα αλλά τείνουν να συμφωνούν μεταξύ τους, ειδικά σε ότι αφορά τα προγράμματα που βρίσκονται κοντά στην κορυφή κάθε αξιολόγησης. Επίσης οι αξιολογήσεις των σχολών που βρίσκονται κοντά στην κορυφή της κατάταξης έχουν υψηλή σταθερότητα στο χρόνο, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες σχολές των οποίων η θέση στην κατάταξη μεταβάλλεται πιο έντονα χρόνο με το χρόνο.

Είναι εμφανές ότι λόγω της μεγάλης ποικιλίας διαφορετικών μεθοδολογιών αξιολόγησης δεν υπάρχει ένα μοναδικό αποδεκτό κυρίαρχο μοντέλο με βάση το οποίο κρίνονται τα προγράμματα MBA. Το γεγονός αυτό μετριάξει τις όποιες αδυναμίες μπορεί να έχει κάθε συγκεκριμένη μεθοδολογία. Επίσης, δεδομένου ότι πολλές μεθοδολογίες δημοσιεύουν τις επιδόσεις των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σε διαφορετικές κατηγορίες επιτρέπει στις διοικήσεις των προγραμμάτων να δώσουν έμφαση στις παραμέτρους που εκείνες θεωρούν σημαντικές και να «βγαίνουν κερδισμένες» στην δική τους κατηγορία.

Είδαμε επίσης ότι οι διεθνείς αξιολογήσεις έχουν μεγάλη σημασία για ένα να μεταπτυχιακό πρόγραμμα MBA που φιλοδοξεί να προσελκύσει σπουδαστές από το εξωτερικό και συνεπώς θα πρέπει να ανταγωνιστεί προγράμματα του εξωτερικού τόσο στο επίπεδο της διεθνούς προβολής όσο και στις υπηρεσίες που προσφέρει. Από αυτή την άποψη οι διεθνείς αξιολογήσεις αποτελούν μια μέθοδο προβολής και διαφήμισης για ένα πρόγραμμα και παράλληλα βοηθούν στον ορισμό στρατηγικών στόχων για την ανάπτυξή του.

Για ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα MBA οι κυριότερες αξιολογήσεις που έχουν σημασία είναι αυτές των Financial Times και του Economist. Ανάμεσα στις παγκοσμίως δημοφιλείς αξιολογήσεις είναι εκείνες που εστιάζουν περισσότερο στην αξιολόγηση προγραμμάτων από όλο τον κόσμο αποφεύγοντας σε μεγάλο βαθμό την αμερικανοκεντρική προσέγγιση άλλων μεθοδολογιών. Είναι και οι δύο μεθοδολογίες που επιλέγουν μια περισσότερο ποσοτική προσέγγιση και δίνουν μεγάλη έμφαση στην αξιολόγηση της καριέρας των αποφοίτων είτε με βάση μια απλή σύγκριση των οικονομικών απολαβών τους (Financial Times) είτε με μια πιο σύνθετη εκτίμηση των επαγγελματικών τους ευκαιριών μετά την αποφοίτηση (Economist). Κατά δεύτερο λόγο οι δύο μεθοδολογίες εστιάζουν στην ποιότητα των ίδιων των μεταπτυχιακών προγραμμάτων: Οι Financial Times εξετάζουν το ερευνητικό έργο των σχολών και τα

ακαδημαϊκά προσόντα των διδασκόντων και αφιερώνουν ένα μικρότερο μέρος της βαθμολογίας τους σε θέματα ισότητας, αντιπροσώπευσης γυναικών και εξωστρέφειας του προγράμματος. Ο Economist δεν δίνει βαρύτητα στο ερευνητικό έργο των σχολών αλλά εστιάζει στα ακαδημαϊκά προσόντα των διδασκόντων αλλά και των σπουδαστών. Παρότι κάποιες από αυτές τις μεταβλητές, όπως αυτές που αντικατοπτρίζουν τις συνθήκες στην τοπική αγορά εργασίας, ενδεχομένως να μην επηρεάζονται απαραίτητα σε μεγάλο βαθμό από τις στρατηγικές αποφάσεις της διοίκησης ενός μεταπτυχιακού προγράμματος θεωρούμε ότι οι συγκεκριμένες μεθοδολογίες αξιολόγησης είναι πιο ευνοϊκές για ένα καινούριο ευρωπαϊκό πρόγραμμα MBA και μπορούν να αποτελέσουν μια βάση για τον ορισμό των στόχων για την περαιτέρω ανάπτυξή του.

6 Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας την παραπάνω ανάλυση μπορούμε να δώσουμε τις εξής απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας:

Οι κυριότερες μέθοδοι αξιολόγησης προγραμμάτων MBA έχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους τόσο ως προς τη μεθοδολογική τους προσέγγιση όσο και ως προς τα βασικά ερωτήματα στα οποία προσπαθούν να απαντήσουν. Όλες οι αξιολογήσεις επιχειρούν να προσδιορίσουν ποια είναι τα «καλύτερα» προγράμματα MBA αλλά αυτό είναι ένα ερώτημα που μπορεί να τεθεί με διάφορους τρόπους. Οι διαφορετικές μεθοδολογίες εστιάζουν σε τρία κύρια υποερωτήματα: Α) την επίδραση της ολοκλήρωσης του προγράμματος στην καριέρα των αποφοίτων, Β) τα ποιοτικά ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά του κάθε τμήματος και Γ) τα ποιοτικά ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά των υποψηφίων σπουδαστών. Οι περισσότερες μεθοδολογίες περιλαμβάνουν και τα τρία αυτά υποερωτήματα, σταθμίζοντάς τα με διαφορετικό τρόπο η καθεμία. Κάποιες μεθοδολογίες εστιάζουν μονάχα σε ένα ή δύο από αυτά τα υποερωτήματα. Σε γενικές γραμμές, κάποιες μεθοδολογίες προσεγγίζουν τα προγράμματα MBA ως μια επένδυση που κάνουν οι σπουδαστές προσδοκώντας μελλοντικά επαγγελματικά οφέλη. Οι μεθοδολογίες των Forbes και Bloomberg BusinessWeek είναι αντιπροσωπευτικά παραδείγματα αυτής της προσέγγισης. Αυτές οι μεθοδολογίες προσπαθούν να απαντήσουν κυρίως (ή και αποκλειστικά όπως στην περίπτωση της μεθοδολογίας του Forbes) στο υποερώτημα Α. Άλλες μεθοδολογίες προσομοιάζουν περισσότερο σε μεθοδολογίες αξιολόγησης πανεπιστημίων και δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στα υποερωτήματα Β και Γ. Οι Financial Times για παράδειγμα αφιερώνουν το μισό περίπου μέρος της αξιολόγησής τους στην επαγγελματική πορεία των σπουδαστών, συγκρίνοντας τα προγράμματα ως προς τις απολαβές των αποφοίτων τους και συμπληρώνουν την αξιολόγησή τους με μια σειρά από μεταβλητές που αφορούν τα ίδια τα προγράμματα.

Παρά τις παραπάνω διαφορές τα αποτελέσματα των διάφορων αξιολογήσεων τείνουν να συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό σε ότι αφορά τα προγράμματα τα οποία αξιολογούν ως τα κορυφαία. Επίσης τα αποτελέσματα έχουν μια σχετική σταθερότητα με το χρόνο. Όσον αφορά τα προγράμματα MBA που βρίσκονται σε κατώτερες θέσεις στην κατάταξη παρατηρούμε ότι οι αξιολογήσεις τους είναι λιγότερο σταθερές και εξαρτώνται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τις συγκεκριμένες μεταβλητές κάθε μεθοδολογίας. Μπορούμε λοιπόν να διακρίνουμε τα προγράμματα σε δύο μεγάλες κατηγορίες: Η πρώτη περιλαμβάνει τα κορυφαία προγράμματα, τα οποία βρίσκονται σε υψηλές θέσεις της κατάταξης ανεξαρτήτως μεθοδολογίας και η δεύτερη περιλαμβάνει προγράμματα των οποίων η θέση στην κατάταξη είναι γενικά χαμηλότερη αλλά παρουσιάζει και μεγαλύτερη διακύμανση ανάλογα με τις λεπτομέρειες της μεθοδολογίας αξιολόγησης.

Όλες οι μεθοδολογίες αξιολόγησης που εξετάστηκαν αφορούν τα προγράμματα MBA στο σύνολό τους και όχι αποκλειστικά σε προγράμματα MBA in Agribusiness. Γενικά, υπάρχουν λίγες αξιολογήσεις που αφορούν προγράμματα MBA in Agribusiness κατ' αποκλειστικότητα. Η βιβλιογραφία σχετικά με τις αξιολογήσεις των πανεπιστημίων αφορά κυρίως είτε πανεπιστημιακά ιδρύματα στο σύνολό τους ή συγκεκριμένα προγράμματα MBA.

Το κυριότερο συμπέρασμα της εργασίας σε ότι αφορά τους υποψήφιους μεταπτυχιακούς σπουδαστές προγραμμάτων MBA προκύπτει από την ανάλυση των μεταβλητών αξιολόγησης και των διαφορετικών τρόπων με τους οποίους οι μεταβλητές σταθμίζονται στις διάφορες μεθοδολογίες. Υπάρχει μεγάλος αριθμός μεταπτυχιακών προγραμμάτων που παρουσιάζουν μεγάλη διακύμανση στην κατάταξή τους μεταξύ διαφορετικών μεθοδολογιών αξιολόγησης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι διαφορετικές μεθοδολογίες εστιάζουν και δίνουν υψηλότερη βαρύτητα σε διαφορετικές παραμέτρους αξιολόγησης. Συνεπώς, ανάμεσα σε «ισάξια» προγράμματα MBA τα αποτελέσματα δύο ή περισσότερων αξιολογήσεων που ακολουθούν διαφορετική προσέγγιση μπορούν να αναδείξουν ποιο είναι το συγκριτικό πλεονέκτημα το κάθε προγράμματος σε σχέση με το άλλο. Οι υποψήφιοι σπουδαστές μπορούν να εξάγουν χρήσιμα συμπεράσματα για τα μεταπτυχιακά προγράμματα που τους ενδιαφέρουν αν συγκρίνουν τις λίστες μεταξύ τους με γνώμονα ποιες μεταβλητές σχετίζονται περισσότερο με τους δικούς τους στόχους και τις δικές τους απαιτήσεις από ένα πρόγραμμα MBA.

Για ένα ευρωπαϊκό μεταπτυχιακό πρόγραμμα MBA, όπως το πρόγραμμα του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, οι σημαντικότερες λίστες αξιολόγησης φαίνεται να είναι αυτές των περιοδικών Economist και Financial Times. Μεταξύ των γνωστών μεθοδολογιών που εφαρμόζονται στην πράξη αυτές οι δύο ακολουθούν μια παγκόσμια προσέγγιση. Και οι δύο μεθοδολογίες αξιολογούν τα μεταπτυχιακά προγράμματα τόσο με ακαδημαϊκά κριτήρια όσο και με βάση την επίδρασή τους στις μελλοντικές απολαβές και επαγγελματικές ευκαιρίες των αποφοίτων. Η μεθοδολογία των Financial Times απαιτεί από τα συμμετέχοντα ευρωπαϊκά προγράμματα να είναι διαπιστευμένα από το σύστημα διαπίστευσης EQUIS EFMD Quality Improvement System του EFMD (European Foundation for Management Development), ενώ η μεθοδολογία του Economist απαιτεί απλώς από τα συνεργαζόμενα προγράμματα να μοιραστούν επαρκείς πληροφορίες και από επαρκή αριθμό σπουδαστών να απαντήσουν στα ερωτηματολόγιά του. Ένα ευρωπαϊκό μεταπτυχιακό πρόγραμμα MBA μπορεί να βασιστεί στις μεταβλητές αξιολόγησης των μεθοδολογιών αυτών ώστε να θέσει συγκεκριμένους στόχους για την εξέλιξή του. Και οι δύο μεθοδολογίες επιβραβεύουν προγράμματα των οποίων οι απόφοιτοι βελτιώνουν τις οικονομικές τους απολαβές μέσα σε λίγα χρόνια μετά την αποφοίτησή τους. Η μεθοδολογία του Economist πιο συγκεκριμένα μετρά επίσης το εύρος τομέων της οικονομίας όπου οι απόφοιτοι εργάζονται καθώς και το βαθμό στον οποίο οι σχολές βοηθούν τους αποφοίτους να βρουν δουλειά. Άλλες σημαντικές παράμετροι αυτών των αξιολογήσεων σχετίζονται πιο άμεσα με τη διοίκηση των πανεπιστημιακών

προγραμμάτων και αφορούν περισσότερο ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά των προγραμμάτων. Οι δύο μεθοδολογίες αξιολογούν θετικά τα υψηλά ακαδημαϊκά προσόντα των διδασκόντων (ποσοστό διδασκόντων με διδακτορικό τίτλο) καθώς και την υψηλή συμμετοχή γυναικών και ξένων σπουδαστών στο πρόγραμμα. Η μεθοδολογία του Economist επιβραβεύει επίσης τις υψηλές βαθμολογίες των σπουδαστών στο πρώτο τους πτυχίο καθώς και την προηγούμενη επαγγελματική τους εμπειρία. Συνεπώς ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα που ενδιαφέρεται να βελτιώσει την κατάταξή του σε αυτές τις αξιολογήσεις έχει τη δυνατότητα να βελτιστοποιήσει τη βαθμολογία του σε πολλές από αυτές τις μεταβλητές.

Βιβλιογραφία

Baden – Fuller, C., Ravazzolo F., Schweizer T., Making and Measuring Reputations; The Research Ranking of European Business Schools, *Long Range Planning* 33 (2000) 621-650.

Blanchard, M. (2009). From “Ecoles Superieures de Commerce” to “Management Schools”: Transformations and continuity in French business schools. *European Journal of Education*, 44(4), 586–604.

Borokhovich, K. A., Bricker, R. J., Brunarski K. R., Simkins B. J. Finance research productivity and influence, *Journal of Finance* 50(5), 1691–1717 (1995)

de Veyga, Guillermo A., "How Variances in Business School Rankings Affect Enrollment Trends and Practices" (2016). Seton Hall University Dissertations and Theses (ETDs). 2137.

Devinney, T., Dowling, G. R., Perm- Ajchariyawong, N., The Financial Times business schools ranking: What quality is this signal of quality?, *European Management Review* (2008) 5, 195-208

Elliot, C., Kwok, T. S., The international market for MBA qualifications: The relationship between tuition fees and applications, *Economics of Education Review* 34 (2013) 162–174

Engwall, L. (2004). The Americanization of Nordic management education. *Journal of Management Inquiry*, 13(2), 109–117.

Farrell, E. & M. van der Werf (2007, May 25). Playing the rankings game. *Chronicle of Higher Education*.

Fee, C. E., Hadlock, C. J., & Pierce, J. R. (2005). Business school rankings and business school deans: A study of nonprofit governance. *Financial Management*, 34(1), 143-166

Free, C., Salterio, S. E., Shearer, T., The construction of auditability: MBA rankings and assurance in practice, *Accounting, Organizations and Society* 34 (2009) 119–140

Hazelkorn, E. (2009). Rankings and the Battle for World-Class Excellence: Institutional Strategies and Policy Choices. *Higher Education Management and Policy*, 21(1), 1-23

Kaplan, A (2014). European management and European business schools: Insights from the history of business schools, *European Management Journal* 32 (2014) 529–534.

Kaplan, A (2018). A school is “a building that has four walls . . . with tomorrow inside”: Toward the reinvention of the business school, *Business Horizons* (2018) 61, 599—608

Kieser, A. (2004). The Americanization of academic management education in Germany. *Journal of Management Inquiry*, 13(2), 90–97.

Kipping, M., Asdiken, B., & Puig, N. (2004). Imitation, tension, and hybridization: Multiple “Americanizations” of management education in Mediterranean Europe. *Journal of Management Inquiry*, 13(2), 98–108.

Lemercier, C. (2003). La chambre de commerce de Paris, acteur indispensable de la construction des normes économiques (première moitié du XIXe siècle). *Genèses*, 1, 50–70.

Luca, M., & Smith, J. (2015). Strategic disclosure: The case of business school rankings. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 112, 17-25.

Martins, L. L. (1998). The very visible hand of reputational rankings in US business schools. *Corporate Reputation Review*, 1(3), 293-298.

McGlade, J. (1998). The big push: The export of American business education to Western Europe after the Second World War. In L. Engwall & V. Zamagni (Eds.), *Management education in historical perspective*. Manchester: Manchester University Press.

Meyer, H.-D. (1998). The German Handelshochschulen, 1898–1933: A new departure in management education and why it failed. In L. Engwall & V. Zamagni (Eds.), *Management education in historical perspective*. Manchester: Manchester University Press.

Morgeson, Frederick P. and Jennifer D. Nahrgang, 2008, “Same as it ever was: 8 December: 30. organizational change”. *Organization Science*, 16(6): 701-720. Recognizing stability in the Business Week rankings”. *Academy of Management Learning and Education*, 7(1): 26-41

Sass, S. A. (1982). *The pragmatic imagination. A history of the Wharton School 1881–1981*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press

Usher, A. and M. Savino (2006), *A World of Difference: A Global Survey of University League Tables*, Educational Policy Institute, Canadian Education Report Series.

Wren, D. A., & Van Fleet, D. D. (1983). History in schools of business. *Business and Economic History*, 12(1), 29–35.